PREMIS LITERARIS

HOMILIES D'ORGANYÀ

2026

Joan Llensa
Daniel Otto Bolea Taron
Clara Ballarà Sampera
Pau Oliver Espinosa
Rosa Maria Pàmies Serra
David Carreres Lacasa
Estel Sala Aranda
Josep Traveset Rodriguez
Elisenda Ampurdanès Orrit
Paula Codina Codina
Àgatha Martínez Miquela
Robert Codina Codina
Blau Isabel Obiols Brito
Ivet Medina Suñé
Josep Gerard Obiols Brito

PREMIS LITERARIS HOMILIES D'ORGANYÀ
2026

PREMIS LITERARIS
HOMILIES D'ORGANYÀ
2026

PREMIS LITERARIS HOMILIES D'ORGANYÀ 2026

© dels textos: els seus autors i les seves autores
© de la present edició: Ajuntament d'Organyà

Primera edició: setembre de 2026
Fotografia de la coberta: Abril Espuñes Capdevila
ISBN: 979-13-991989-5-9
L 631-2026
Imprès a Lleida

Edita:

Ajuntament d'Organyà

Amb el suport de:

Consell Comarcal de l'Alt Urgell
Govern d'Andorra
Generalitat de Catalunya
Òmnium Cultural Alt Urgell
Institució de les Lletres Catalanes
Diputació de Lleida
Institut d'Estudis Ilerdencs
IDAPA

És prohibida la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment sense la prèvia autorització de l'editor

Presentació

Cada nova edició dels Premis Literaris Homilies d'Organyà és una celebració de la paraula escrita. Aquest volum reuneix les obres guardonades l'any 2026 i és el reflex d'un certamen que, any rere any, referma el compromís d'Organyà amb la llengua catalana, la literatura i la creació cultural.

Hi trobareu la narració guanyadora i la finalista del **Premi Pirineu de narració literària**, els treballs distingits amb els premis **Alt Urgell de joves autores i autors**, **Lletres de Dones de relats curts** i **Germans Espar i Tressens de relats viscuts**, així com l'obra premiada amb el **Premi Josep Grau i Colell de poesia**. El volum també dona veu als més joves amb els rodolins, les endevinalles i les notícies del **Premi Narieda**, una iniciativa impulsada per les escoles de Coll de Nargó, Organyà i Peramola que fomenta la creativitat i l'estima per la llengua des de les primeres etapes educatives.

Organyà ocupa un lloc únic en la història de la llengua catalana. Les *Homilies d'Organyà*, descobertes per Joaquim Miret i Sans, són un dels testimonis més valuosos dels inicis del català escrit. Més de vuit segles després, aquell llegat continua ben viu i inspira una comunitat que manté viva la llengua a través de la literatura, la lectura i la creació cultural.

Els **Premis Literaris Homilies d'Organyà** se celebren en el marc de la Fira del Llibre del Pirineu, que enguany arriba a la seva **30a edició**. Durant aquests trenta anys, la Fira s'ha convertit en un espai de trobada, de descoberta i de celebració de la cultura, reunint escriptores i escriptors, editorials, llibreries i persones lectores d'arreu del Pirineu i del país.

Res d'això no seria possible sense la dedicació i la generositat dels membres dels jurats, que enguany han estat:

Premi Pirineu -narració literària-
Eva Comas Arnal, Núria Garcia Quera, Vicenç Llorca, Montse Milan Moliné i Raquel Picolo.
Premi Mort, qui t'ha mort? -relat negre-
David Gálvez, Ludmilla Lacueva i Roser Porta.
Premi Josep Grau i Colell -poesia-
Laura Casanovas, Joan Graell, Jaume Invernon, Marta Jordana i Enric Quílez.
Premi Alt Urgell -joves autores i autors-
Sara Toledo, Isidre Domenjó, Lourdes Esteve i Cooperativa El Refugi.
Premi Lletres de Dones -relats curts-
Genissa Carricondo, Pepita Clop, Txema Díaz i Cristina Orduña.
Premi Germans Espar i Tressens -relats viscuts-
Amadeu Gallart, Anna Martí, Julio Quílez, Verónica Rapalino i Carme Ribó.
Premi Narieda -Alumnat de primària de la ZER Narieda-
Jana Aguilera, Montse Braut, Marina Castellarnau, Iris Parra i Joan Reig.

Els Premis Literaris Homilies d'Organyà es completen amb el **Premi Mn. Albert Vives**, atorgat per Òmnium Cultural de l'Alt Urgell en reconeixement de la trajectòria i de la contribució de persones o entitats que treballen per difondre i preservar la cultura del Pirineu.

Confiem que aquest llibre us convidi a descobrir noves veus, a emocionar-vos amb les històries i a gaudir de la riquesa de la nostra literatura. Cada una de les obres que hi trobareu és una nova prova que la llengua catalana continua viva, creixent i escrivint el seu futur.

Índex

Premi PIRINEU
Obra guanyadora
Les cases buides no dormen
Joan Llensa 13

Obra finalista
L'Home Zero
Daniel Otto Bolea Taron 37

Premi MORT, QUI T'HA MORT?
La darrera batuda
Joan Llensa 69

Premi LLETRES DE DONES
Pals que duren tota la vida
Clara Ballarà Sampera 95

Premi ALT URGELL
Catarsi
Pau Oliver Espinosa 105

Premi GERMANS ESPAR i TRESSENS
Maria del Mar
Rosa Maria Pàmies Serra 111

Premi JOSEP GRAU i COLELL
A la riba del teu cos
David Carreres Lacasa 121

Premi NARIEDA
Categoria A – RODOLINS
Primer premi
Estel Sala Aranda 133

Segon premi
Josep Traveset Rodriguez 133

Tercer premi
Elisenda Ampurdanès Orrit 133

Categoria B – ENDEVINALLES
Primer premi
Paula Codina Codina 135

Segon premi
Àgatha Martínez Miquela 135

Tercer premi
Robert Codina Codina 136

Categoria C – NOTÍCIA
On està la pota de l'escliposaure?
Blau Isabel Obiols Brito 137

Cau una gran roca de la muntanya d'Ares
Ivet Medina Suñé 138

S'ha trobat petroli a Organyà
Josep Gerard Obiols Brito 139

Premi Pirineu

Dotat per l'Ajuntament d'Organyà

LES CASES BUIDES NO DORMEN

Joan Llensa

Obra guanyadora

I

Quan vaig tornar a Vilanova de la Clusa, el primer que vaig veure va ser un llum encès en una casa on no vivia ningú.

Era una llum petita, d'aquelles bombetes antigues que deixen els racons grocs i fan semblar que el fred tingui pols. Penjava rere una finestra del carrer de Dalt, entre dos testos buits i una cortina de ganxet que algú havia rentat feia anys amb massa lleixiu. Era la casa de Cal Janot. O ho havia estat, perquè al poble les cases conserven el nom de la gent molt més temps que la gent conserva les cases. Jo sabia que feia més d'una dècada que allà no hi dormia ningú. Ho sabia perquè, abans de marxar, hi havia passat molts estius jugant amb una nena que es deia Bruna, que tenia les mans sempre pelades de fred i un germà petit que parlava amb els gossos com si fossin persones. Després la família va desaparèixer de mica en mica, sense fer soroll, com desapareixen tantes coses a muntanya: primer el ramat, després el tractor, després la roba estesa, finalment el fum de la xemeneia.

Vaig aturar el cotxe a l'entrada del poble i vaig apagar el motor. El silenci no va arribar de cop; va anar ocupant l'interior del vehicle amb una paciència gairebé física. Feia anys que no sentia aquell silenci: no era absència de soroll, sinó una mena d'atenció. El riu, més avall, baixava

prim i fosc. A banda i banda de la carretera, els prats tenien aquell color de ferro que agafen al febrer, quan la neu ja no és neta i la terra encara no s'ha atrevit a tornar.

Vaig venir per feina. Aquesta era la frase que m'havia repetit durant tot el trajecte des de Barcelona, com si fos una contrasenya capaç de mantenir a ratlla la resta. Venia per fer l'inventari de les cases buides de la vall: metres quadrats, estat de conservació, accessos, subministraments, possibilitats de rehabilitació. L'encàrrec era del Consell Comarcal, tot i que al darrere hi havia també l'Ajuntament i una empresa que parlava de dinamitzar el territori amb la mateixa naturalitat amb què altres parlen de buidar un calaix. No era el meu primer informe. Havia mesurat masies amb goteres, bordes sense porta, pallers convertits en ruïna i pisos tancats on els calendaris s'havien quedat clavats en un mes qualsevol. Però aquell cop era diferent. Aquell cop, les claus eren del poble on havia nascut la meva mare.

No havia volgut dir que sí de seguida. Vaig trobar raons professionals per dubtar: agenda, pressupost, calendari. Però totes amagaven una raó menys presentable. A Vilanova de la Clusa hi havia la casa dels avis, tancada des de la mort del pare. Encara en conservava una còpia de la clau, tot i que no l'havia feta servir mai. Quan la mare va marxar de la vall, jo tenia set anys. Quan el pare va decidir vendre el pis de la Seu i anar-se'n a viure prop de la costa, jo ja havia après que hi ha preguntes familiars que no es fan perquè ningú no està disposat a respondre-les sense trencar alguna cosa.

La casa de Cal Janot continuava amb el llum encès. Vaig mirar el rellotge: tres quarts de set. La tarda ja s'havia enfonsat darrere el serrat i el poble s'anava conver-

tint en un grapat de finestres disperses. N'hi havia molt poques d'habitades. Les altres eren ulls tancats.

Aquella no.

Vaig agafar la carpeta, la motxilla i la bossa amb l'ordinador. Quan vaig tancar el cotxe, l'eco del cop va córrer carrer amunt i va tornar-me més sec. Una dona va sortir del portal del forn vell, embolicada amb un abric gris i un mocador negre al cap. Duia una bossa de roba penjada al braç. Vaig trigar uns segons a reconèixer-la.

—Remei?

Ella es va aturar. Tenia la cara més petita que abans, com si els anys li haguessin anat retirant carn de sota la pell, però els ulls eren els mateixos: clars, tossuts, amb aquella manera de mirar que semblava no concedir mai el dret a mentir.

—Tu ets la filla de la Mercè —va dir.

No va ser una pregunta. Al poble, la gent no pregunta qui ets; et col·loca.

—Sí. L'Aina.

—Ja ho sabia, que vindries.

Vaig somriure, incòmoda.

—M'han encarregat l'inventari de les cases tancades.

Remei va mirar la carpeta que duia contra el pit i després va alçar els ulls cap a Cal Janot. La bombeta tremolava una mica, com si respirés.

—Tancades —va repetir—. Quina paraula més neta.

No vaig saber què respondre. Ella va fer un pas per continuar carrer avall, però abans de girar-se va afegir:

—Les cases no es tanquen soles, Aina. Algú sempre en guarda la clau.

La vaig veure allunyar-se sense pressa, amb la bossa de roba colpejant-li el maluc. Només aleshores vaig sen-

tir el petit dring metàl·lic que feia a cada passa. Dins la bossa hi duia claus. Moltes claus.

II

L'Ajuntament ocupava els baixos d'un edifici de pedra amb finestres noves i una placa d'acer massa lluent. A dins hi feia una calor exagerada. L'alcalde, en Biel Ruaix, em va rebre amb una encaixada forta i una familiaritat que no li corresponia.

—Aina Fiter. No saps com ens alegrem que siguis tu qui faci aquest treball. Sempre és millor que ho porti algú que coneix el terreny.

Vaig estar a punt de dir-li que feia gairebé trenta anys que no el coneixia, però vaig callar. En Biel devia tenir la meva edat o poc més. Quan érem petits, ell era un nen gras que sempre s'enfilava a les parets i després no sabia baixar. Ara portava camisa de quadres, armilla de plomes i unes ulleres de pasta que li donaven un aire d'home preparat per sortir a la televisió explicant que el món rural tenia futur.

A la sala hi havia també la secretària, una dona jove que no era del poble i que prenia notes amb un bolígraf verd, i en Llorenç Tartera, propietari de mitja vall sense que mai ningú ho digués d'aquesta manera. En Llorenç m'havia vist néixer, o això va assegurar. Tenia les mans grosses, quietes damunt la taula, i el posat d'algú acostumat que les coses acabin passant com ell ha previst.

—El projecte és sensible —va dir l'alcalde—. No volem que ningú tingui la sensació que es ven el poble.

—Però es vendrà? —vaig preguntar.

La secretària va aixecar la vista. En Llorenç va somriure amb una tristesa perfectament assajada.

—Aina, no dramatitzem. Aquí el problema no és vendre. El problema és que les cases cauen. I si cauen, no hi torna ningú.

Em van lliurar una llista provisional: vint-i-tres immobles. Cal Janot hi figurava amb el número set. També hi havia Cal Batista, Cal Mariano, Ca l'Elies, la casa del Mestre, dues bordes de la solana i, al final, escrit amb una lletra diferent, Cal Fiter.

Vaig notar una tibantor a la nuca.

—La casa dels meus avis no forma part de cap projecte —vaig dir.

—No encara —va respondre l'alcalde, massa de pressa—. Però com que és tancada, hem pensat que podries valorar-ne l'estat. Només a títol informatiu.

Vaig tancar la carpeta.

—A títol informatiu, no.

En Llorenç va abaixar la mirada cap a les mans.

—El teu pare sempre deia que aquella casa acabaria fent més servei oberta que podrint-se.

Em va molestar que parlés del pare amb aquella naturalitat. El pare havia mort feia tres anys d'un ictus, en un hospital massa blanc, lluny de qualsevol muntanya. Els darrers mesos, quan ja li costava trobar les paraules, repetia sovint el nom de la casa: Cal Fiter. No semblava enyorança. Semblava advertència.

—El meu pare deia moltes coses quan ja no estava bé —vaig contestar.

El silenci va fer-se breu, però dens. L'alcalde va recuperar el to amable, em va donar les claus que tenien dipositades a l'Ajuntament i em va recordar que l'informe

havia d'estar enllestit en deu dies. En sortir, la secretària em va acompanyar fins al passadís.

—Si necessites res, m'ho dius. Jo soc la Núria.

—Gràcies.

Va vacil·lar un instant.

—No facis gaire cas de la Remei, si te la trobes. És bona dona, però viu molt en el passat.

Vaig mirar-la.

—Quin passat?

La Núria va somriure sense alegria.

—Aquí tothom en té més del que sembla.

Aquella nit em vaig instal·lar a l'hostal de la carretera, l'únic que obria tot l'any. Des de l'habitació es veia el poble, elevat sobre el riu com si s'hi hagués agafat amb les ungles. A les nou, quan ja havia sopat una truita resseca i pa amb tomàquet, vaig apartar la cortina i vaig comptar cinc llums encesos en cases que constaven com a buides.

Cal Janot. Cal Batista. La casa del Mestre. Una finestra petita a la plaça. I, més amunt, una claror gairebé imperceptible a la galeria de Cal Fiter.

Em vaig quedar dreta, amb la mà encara a la cortina.

La clau de la casa dels avis era dins la butxaca interior de la motxilla. Ningú més, en teoria, no l'havia de tenir.

III

L'endemà vaig començar per Cal Janot.

La porta s'obria amb dificultat, inflada per la humitat. Vaig empènyer amb l'espatlla i l'olor va sortir-me al pas: fusta freda, roba tancada, pols antiga, una mica de floridura. Les cases buides no fan olor de mort, com diu la gent. Fan olor de vida interrompuda. A l'entrada hi

havia unes botes d'aigua petites, una jaqueta penjada i un calendari de l'any 2009 amb una fotografia de vedells en un prat. A la cuina, els plats continuaven apilats a l'escorredor. Algú havia marxat d'allà pensant que tornaria, o volent fer creure que pensava tornar.

Vaig prendre mides, fotografies, notes tècniques. Coberta acceptable, estructura amb humitats puntuals, instal·lació elèctrica obsoleta, fusteries recuperables. Escrivia paraules neutres sobre coses que no ho eren. Al menjador vaig trobar una capsa de galetes plena de rebuts. Llum, aigua, una reparació del tractor, quotes de la cooperativa. Entre els papers hi havia una carta sense sobre, doblegada en quatre. No l'hauria haguda de llegir. Però hi havia el nom de la meva mare escrit a mà en una cantonada.

«Mercè, si encara tens manera de parlar amb el teu home, digue-li que en Llorenç no ens vol renovar el lloguer dels prats. Diu que no és cosa seva, que l'Ajuntament farà una altra mena d'ús del camí i que més val que ens busquem la vida. En Janot està desfet. Jo no sé a qui més demanar-ho.»

No hi havia signatura. Vaig tornar a doblegar la carta i me la vaig ficar a la carpeta, no per robar-la, em vaig dir, sinó per aclarir-la. Hi ha excuses que només funcionen si no les mires gaire estona.

Quan vaig sortir, Remei m'esperava asseguda al pedrís de davant.

—Has trobat el que buscaves?

—Buscava humitats.

—Les humitats també expliquen coses.

Duia la mateixa bossa de roba. A la llum del matí, vaig veure que era plena de claus lligades amb cordills de colors.

—Per què encens els llums? —vaig preguntar.

Remei no va semblar sorpresa.

—Perquè algú ho ha de fer.

—A Cal Janot no hi viu ningú.

—Per això.

Es va aixecar amb una lentitud digna i va començar a caminar. Vaig seguir-la uns metres, més per inèrcia que per decisió.

—Tens claus de totes les cases?

—De totes, no. De les que m'han estat confiades.

—Per qui?

Remei va aturar-se davant de Cal Batista, una casa estreta amb la porta pintada d'un blau escrostonat.

—Pels que no podien tornar a buscar-les.

Va treure una clau de la bossa, va obrir i va entrar sense convidar-me. A dins, el fred era encara més cru que al carrer. La casa conservava un ordre estrany, massa intacte. Al passadís hi havia una cadira de rodes plegada. A la paret, fotografies d'una dona vestida de festa major, amb un somriure ample, i d'un home prim amb una criatura als braços.

—Aquí hi vivia la Pilar Batista —va dir Remei—. Quan va caure i es va trencar el maluc, li van dir que la residència seria per unes setmanes. La casa, mentrestant, la van posar al mercat. No la va tornar a veure.

—Qui la va vendre?

—Els nebots. Amb ajuda.

—Ajuda de qui?

Remei va encendre el llum del menjador. La bombeta va parpellejar, va fer un brunzit i es va quedar encesa.

—Aquí les ajudes no sempre tenen nom. De vegades tenen càrrec, de vegades tenen terres, de vegades només tenen un telèfon que tothom contesta.

Vaig pensar en en Llorenç, en les seves mans quietes. Vaig pensar en l'alcalde dient «dinamitzar». Vaig pensar en el pare, assegut al sofà de l'hospital, lluitant per pronunciar Cal Fiter.

—Per què m'ho expliques a mi?

Remei va passar els dits per la vora d'una taula coberta de pols.

—Perquè tu encara pots escriure una cosa diferent de la que ells volen llegir.

—Jo faig un informe tècnic.

—No hi ha informes tècnics sobre una casa. Només hi ha maneres educades de dir què es pot fer amb la vida dels altres.

Aquella frase em va irritar perquè era injusta i, sobretot, perquè no ho era del tot.

IV

Durant tres dies vaig visitar cases.

A la casa del Mestre hi vaig trobar quaderns escolars amb redaccions sobre la primavera, un mapa comarcal ple de xinxetes i una pissarra petita on encara es llegia, mig esborrada, la paraula «futur». A Cal Mariano, una habitació infantil amb estrelles fluorescents al sostre i una pila de llibres juvenils en castellà, tots marcats amb un nom: Iu. A Ca l'Elies, una cuina neta fins a fer mal, amb pots de conserva etiquetats d'una manera meticulosa: préssec, setembre; tomata, agost; bolets, octubre. Cada casa contenia una vida preparada per continuar i, alhora, alguna prova discreta que algú havia decidit que no continuaria allà.

Els documents es repetien amb variacions: cartes de

l'Ajuntament, notificacions de camins, revisions de lloguers, ofertes de compra, informes d'idoneïtat, promeses de reallotjament. Cap paper semblava violent per separat. Junts feien por.

Al bar, a l'hora del cafè, la gent parlava de mi amb aquella falsa prudència dels pobles petits, en veu prou baixa per fingir respecte i prou alta perquè el missatge arribés.

—La noia de la Mercè fa l'inventari.

—Ara tot ho volen convertir en apartaments.

—Millor això que veure les cases caure.

—Les cases cauen quan ningú les deixa viure.

Aquesta última frase la va dir un home que no coneixia. Després va callar de cop, com si s'hagués mossegat la llengua per dins.

La quarta nit vaig decidir seguir Remei.

No em sento orgullosa d'escriure-ho així, però hi ha moments en què una sospita pesa més que l'educació. La vaig veure sortir de casa seva a dos quarts de vuit, amb la bossa de claus i una llanterna petita. Caminava sense pressa, però amb una ruta precisa. Primer Cal Janot. Després la casa del Mestre. Després una porta lateral que donava a un pis damunt l'antic estanc. A cada lloc entrava, encenia un llum i s'hi quedava uns minuts. No tocava res més. No remenava calaixos, no s'asseia, no resava. Només obria la casa i la deixava respirar una estona sota una bombeta pobra.

Quan va arribar davant de Cal Fiter, vaig quedar-me amagada sota l'ombra del cobert de les eines. Remei va treure una clau amb un cordill vermell. La porta es va obrir amb un gemec familiar que em va travessar la pell.

Vaig esperar uns segons i després vaig entrar.

—Aquesta casa no te l'han confiada —vaig dir.

Remei no es va sobresaltar. Era al menjador, dreta al costat del bufet on la meva àvia guardava copes que ningú feia servir. Havia encès el llum de peu, el de la pantalla color crema. La sala semblava més petita que en el record.

—Me la va confiar el teu pare.

Vaig notar que alguna cosa se'm tancava a la gola.

—El meu pare?

Remei va obrir la mà. Al palmell hi havia una clau antiga, més fosca que la meva.

—Va venir abans de posar-se malalt. Ja no conduïa gaire bé, però va venir. Em va dir: «si algun dia torna l'Aina, no li deixis fer només de tècnica».

Vaig mirar les parets. Les fotografies continuaven al mateix lloc: l'avi amb una ovella als braços, la mare amb bata d'escola, jo mateixa al pati, amb les cames brutes i una síndria massa grossa entre les mans.

—Què volia dir?

Remei va caminar fins al bufet i en va obrir el calaix inferior. Dins hi havia una carpeta de cartró lligada amb una goma. Me la va donar.

—Això ho has de llegir sola.

—Remei.

—Sola, Aina. Hi ha coses que només entren quan no hi ha ningú mirant com les entens.

Va sortir de la casa i em va deixar allà, amb el llum encès i la carpeta a les mans.

V

La carpeta contenia papers del pare.

No cartes sentimentals, no fotografies, no cap confes-

sió clara. Papers. La mena de papers que la gent guarda perquè no sap com llençar-los sense admetre que expliquen massa. Hi havia còpies d'actes municipals, contractes de lloguer, anotacions a mà, plànols de camins, factures de gestoria. El pare havia estat delineant abans de dedicar-se a altres feines mal pagades fora de la vall. Jo ho sabia, però no sabia que durant anys havia fet plànols per a l'Ajuntament. Tampoc sabia que havia signat diversos informes sobre l'estat de cases que després es van declarar inhabitables.

El seu nom apareixia al costat del d'en Llorenç Tartera en més d'un document.

Vaig llegir fins que la vista em va fer mal. La història que els papers dibuixaven no era neta ni espectacular. Precisament per això era pitjor. Una família demanava renovar el lloguer d'uns prats; se li denegava per un futur ús públic que no arribava mai. Una dona gran sol·licitava ajuda per arreglar la teulada; l'informe aconsellava traslladar-la temporalment. Uns joves volien instal·lar-se en una casa heretada; un dictamen tècnic multiplicava les deficiències fins a fer inviable qualsevol reforma modesta. Després, mesos o anys més tard, les mateixes cases passaven a mans d'una societat patrimonial o d'un familiar d'en Llorenç, i aleshores els obstacles desapareixien amb una elegància administrativa admirable.

El pare no n'era el cervell. Això també ho vaig entendre. Era una mà. Una mà que mesurava, signava, recomanava, callava. Potser per diners. Potser per por. Potser perquè al poble tothom depenia d'algú i ell també tenia una dona, una filla petita, una casa vella i una vida que se li havia començat a esquerdar abans que jo pogués adonar-me'n.

Al fons de la carpeta hi havia una llibreta negra. Les primeres pàgines eren comptes domèstics: gasoil, escola, veterinari, metge. Després, en una data sense any, el pare havia escrit una frase sola:

«La Mercè diu que marxar és l'única manera de no acabar fent més mal.»

Vaig tancar la llibreta.

La mare mai no m'havia explicat per què havíem marxat. De petita, jo havia acceptat la versió còmoda: feina, estudis, oportunitats. Paraules que sonaven a progrés i que permetien no mirar enrere. Però aquella nit, dins la casa freda dels avis, vaig entendre que marxar també podia ser una forma de negar-se a continuar participant en alguna cosa. O una forma tardana de càstig. O totes dues.

Vaig trucar a la mare. Va respondre al quart to.

—Aina? Ha passat res?

Vaig sentir la televisió de fons, el soroll d'un plat deixat a la pica.

—Per què vam marxar de Vilanova?

El silenci va ser tan llarg que vaig pensar que la trucada s'havia tallat.

—Qui te n'ha parlat?

—Els papers del pare.

La mare va respirar lentament. Quan va parlar, la veu li havia canviat.

—El teu pare no era un mal home.

—No t'he preguntat això.

—No. Però és el que em preguntes.

Vaig seure al sofà, que va enfonsar-se una mica sota el meu pes. Fora, el poble era negre llevat d'algunes finestres enceses.

—Va ajudar a fer fora gent.

—Va ajudar a fer informes. Semblava diferent.

—No ho era.

—No. Al final no ho era.

La mare va callar una altra vegada. Jo no la vaig interrompre. De cop, vaig tenir la sensació que feia anys que esperava aquella conversa sense saber-ho.

—En Llorenç ho movia tot —va dir—. Però ningú no l'hauria deixat fer si no ens hagués convingut una mica a tots. Aquesta és la part que costa. Necessitàvem feina, favors, permisos. El teu pare pensava que només exagerava desperfectes, que només avançava el que passaria igualment. Quan va entendre que els papers servien per expulsar gent, ja hi era massa ficat.

—Per això vam marxar?

—Vam marxar perquè jo no volia que creixessis aprenent que una casa val més que qui hi viu.

Vaig tancar els ulls. Aquella frase tenia la duresa de les coses que no s'han dit quan tocava.

—Per què no m'ho vas explicar?

—Perquè també volia salvar-te del teu pare. I perquè, amb els anys, una acaba confonent el silenci amb la protecció.

No vaig saber què dir. A la pantalla del mòbil, el nom de la mare lluïa com una cosa fràgil.

—Aina —va afegir—, no deixis que facin amb Cal Fiter el que van fer amb les altres.

—No ho faré.

Ho vaig dir abans de saber si era veritat.

VI

L'endemà al matí, en Biel em va trucar tres vegades

abans de les nou. No vaig respondre. Vaig continuar treballant en l'informe des d'una taula de l'hostal, amb tots els documents estesos al voltant. El propietari em va portar cafè sense preguntar. Potser Remei ja havia escampat alguna cosa, o potser al poble les notícies no necessiten ser dites per moure's.

A migdia vaig anar a veure en Llorenç.

Vivia a la casa més gran de la vall, una construcció reformada amb pedra vista, vidres enormes i un jardí que a l'hivern semblava més car que viu. Em va obrir ell mateix.

—Aina. Ja m'imaginava que vindries.

—Tothom sap sempre molt abans les coses, aquí.

Va deixar-me passar fins a una sala amb llar de foc. A la paret hi havia un quadre antic de la vall, pintat quan encara hi havia pallers oberts i camps treballats fins a prop del bosc. En Llorenç em va oferir cafè. Vaig dir que no.

—He trobat documents —vaig començar.

—Els documents sempre es poden llegir de moltes maneres.

—Sí. Aquesta és la seva utilitat.

Va somriure, però els ulls se li van tornar més petits.

—Mira, Aina. Tu vius fora. No ho dic com un retret, és un fet. Des de fora tot sembla més brut perquè no es veu el fred que fa quan una teulada cau, ni el que costa mantenir una carretera oberta, ni com de ràpid es mor un poble si ningú hi posa diners.

—Diners de qui?

—De qui pot posar-los.

—A canvi de què?

—A canvi que les cases no s'enfonsin.

—Les cases no s'enfonsaven. Les empenyíeu.

En Llorenç va fer un gest cansat, com si jo fos una criatura tossuda.

—Tu creus que els Janot haurien aguantat? Que la Pilar hauria tornat de la residència? Que aquells nois haurien viscut tot l'any aquí? No romantitzis la misèria. Molta gent va marxar perquè volia una vida més fàcil.

—Alguna gent va marxar perquè algú els va tancar totes les portes.

—Les portes les tanca la realitat.

—No. Les claus les teniu vosaltres.

La frase va quedar suspesa entre tots dos. Vaig adonar-me que havia fet servir el plural. Ell també.

—El teu pare va entendre una cosa que tu encara no vols entendre —va dir, més baix—. Perquè un lloc sobrevisqui, de vegades s'han de prendre decisions desagradables.

—El meu pare es va passar la vida intentant oblidar-les.

—El teu pare era feble.

Vaig sentir la ràbia com una calor molt clara.

—No. El meu pare era culpable. Que és diferent.

Vaig sortir sense acomiadar-me. Al carrer, el vent baixava de la collada i feia cruixir els arbres nus. Per primera vegada des que havia arribat, vaig veure el poble no com un conjunt de cases boniques en una vall severa, sinó com un organisme cansat, ple de cicatrius mal tapades. Hi havia cases habitades que semblaven mortes i cases buides que, gràcies a Remei, encara demanaven alguna cosa.

A la tarda vaig reescriure l'informe.

No vaig convertir-lo en una denúncia judicial. No tenia prou proves per a això, o potser no prou coratge.

Però tampoc vaig escriure el document que esperaven. A cada fitxa tècnica hi vaig afegir un apartat que no constava en el model: memòria d'ús i circumstàncies de desocupació. Vaig consignar noms, dates, antecedents, contradiccions administratives. Vaig citar informes previs signats pel meu pare quan eren rellevants. Vaig escriure amb la fredor que exigeixen els documents oficials, però aquesta vegada la fredor no servia per tapar res. Servia perquè ningú no pogués acusar-me d'haver-me deixat endur per la pena.

Quan vaig arribar a Cal Fiter, vaig deixar la fitxa en blanc durant gairebé una hora.

Després vaig escriure:

«Habitatge no disponible per a projecte de rehabilitació turística. Casa vinculada a memòria familiar directa de la tècnica redactora. Es recomana exclusió de qualsevol inventari públic fins a aclariment documental de la seva situació patrimonial i històrica.»

No era valent. Però era una porta tancada per mi.

VII

L'última nit, Remei no va encendre els llums.

Vaig esperar des de l'habitació de l'hostal fins que la foscor va cobrir del tot el poble. Les finestres de Cal Janot, Cal Batista i la casa del Mestre van romandre negres. També la de Cal Fiter. Em va inquietar més aquella foscor que totes les llums dels dies anteriors.

Vaig baixar al carrer. El fred era sec, de neu retinguda en algun lloc alt. A mig camí vaig trobar la porta de Remei ajustada. Vaig trucar. Ningú no va respondre. Vaig empènyer suaument.

La casa era petita i plena d'objectes ordenats amb una pulcritud extrema. A la cuina hi havia una tassa de llet a mig beure. Damunt la taula, la bossa de claus. Per un instant vaig imaginar el pitjor, però de seguida vaig veure una nota escrita en un paper de calendari.

«Avui et toca a tu.»

A sota hi havia una clau lligada amb un cordill blanc.

No calia preguntar de quina casa era.

Vaig sortir amb la bossa penjada al braç. Pesava molt més del que m'havia semblat. A cada passa, les claus feien aquell dring discret, una música pobra i insistent. Vaig començar per Cal Janot. La clau va girar amb una resistència coneguda. Vaig entrar, vaig encendre el llum de la cuina i vaig quedar-me quieta uns segons. No vaig veure fantasmes. No vaig sentir veus. Només una casa que recuperava una mica de contorn.

Després Cal Batista. La casa del Mestre. Ca l'Elies. El pis de l'antic estanc. Una borda a tocar del camí vell. En cada porta, el mateix gest. Obrir. Entrar. Encendre. Respirar. Sortir.

No hi havia res de teatral en allò. Cap reparació era possible només amb una bombeta. Cap família tornaria perquè jo passés una nit fent de Remei. Però vaig entendre que el ritual no pretenia tornar el passat. Pretenia impedir que la foscor el comprés del tot.

Quan vaig arribar a Cal Fiter, em tremolaven els dits.

Vaig obrir i vaig pujar directament al pis de dalt, a l'habitació on havia dormit de petita. Encara hi havia, a la biga més baixa, una marca feta amb llapis: Aina, 7 anys. Sota la meva, una altra més antiga: Mercè, 8 anys. Vaig passar-hi el dit per sobre. La fusta era freda.

Vaig encendre el llum.

La cambra va aparèixer a poc a poc: el llit estret, l'armari, una capsa de cromos, la finestra que donava al serrat. Durant molt de temps havia pensat que aquella casa era un lloc del qual ens havíem allunyat. Aquella nit vaig entendre que també era un lloc que ens havien fet abandonar per no haver de mirar què s'hi estava fent al voltant. La diferència era petita només per a qui no ha perdut mai una porta.

Em vaig asseure al llit. A fora, el poble començava a lluir de nou, finestra a finestra, com si una constel·lació mal ordenada hagués caigut damunt la vall. Vaig pensar en la Bruna de Cal Janot, en la Pilar Batista, en el mestre, en l'Iu de les estrelles al sostre, en la mare, en el pare. També vaig pensar en en Llorenç, en l'alcalde i en tots els qui havien après a pronunciar paraules netes per a coses brutes.

L'endemà enviaria l'informe. Potser l'arxivarien. Potser l'escurçarien. Potser algú en faria una versió més útil, menys incòmoda. Però ja no seria tan fàcil dir que aquelles cases eren buides. Algú havia escrit que hi havia hagut gent. Algú havia posat noms a la desocupació. Algú havia deixat constància que el silenci també és una obra pública.

Abans de marxar, vaig obrir la finestra. El fred va entrar a l'habitació amb una violència neta. Des del carrer, les cases il·luminades semblaven despertes, però no felices. Potser era això el que jo no havia entès fins aleshores: despertar no sempre vol dir salvar-se. De vegades només vol dir deixar de fer veure que es dorm.

Vaig apagar el llum de l'habitació i vaig baixar les escales amb la clau blanca a la mà. A la porta, abans de sortir, vaig dubtar. Després vaig tornar enrere, vaig

encendre el llum del rebedor i el vaig deixar encès.

No per als morts.

Per als qui encara havien d'atrevir-se a tornar.

Premi Pirineu

Dotat per l'Ajuntament d'Organyà

L'HOME ZERO

Daniel Otto Bolea Taron

Obra finalista

L'Home Zero es va adonar que el sostre de la cuina degotava abans que fos un problema. Sempre havia estat atent a aquests detalls. No perquè fos maniàtic, sinó perquè algú havia de fer-ho. Si ningú vigilava les petites coses, després venien els desastres.

La gota queia amb regularitat. No era una gota nerviosa, ni descontrolada. Era una gota constant, responsable. Ell la va observar una estona, amb les mans als malucs, inclinant lleugerament el cap, com si escoltés algú que parlava fluix.

—Això no és normal —va dir, en veu baixa, tot i que no hi havia ningú.

Es va posar de peus sobre una cadira per observar-la millor. Va passar un drap, eixugant la zona d'on queia la gota. Va quedar-se quiet uns segons, esperant. La gota va tornar a caure.

—Ja hi som —va dir.

Va col·locar un cubell sota el raig invisible, ajustant-lo un parell de vegades fins que el *ploc* quedava exactament al centre. Quan ho va aconseguir, va sentir una satisfacció discreta però real. Aquell era el tipus de coses que la gent no valorava prou.

Va tornar al menjador, però al cap d'un moment va tornar a la cuina. El soroll havia canviat, sí, però no del tot. Es va quedar mirant el cubell, pensatiu.

—Això, si ho deixes —va dir—, va a més.

No ho deia per alarmar-se. Ho deia perquè era un fet. Les coses sempre anaven a més si no es controlaven. Ell ho sabia perquè li havia passat sovint.

L'endemà, el cubell tenia aigua. No gaire, però la suficient per confirmar que no s'ho havia imaginat. El va buidar al vàter, vigilant que no esquitxés. L'aigua esquitxava molt fàcilment, i després venien les humitats, i després ningú se'n feia responsable.

Va col·locar un segon cubell. No perquè el primer fos insuficient, sinó perquè calia preveure. El segon era més gran, una mica trencat per un costat, però encara feia servei. El va posar lleugerament desplaçat, per si el degoteig variava. Aquest tipus de detalls marcaven la diferència.

La cuina va quedar plena de cubells, draps i recipients diversos. A ell li va semblar ordenada. No com abans, potser, però més funcional. Més adaptada a la realitat.

Va trucar a l'asseguradora aquell mateix matí. Va explicar-ho tot amb calma, començant pel principi, perquè si no després hi havia malentesos. Va especificar que no era una fuita sobtada, però tampoc una cosa menor. Que ja havia pres mesures. Que no volia alarmar ningú, però que tampoc era qüestió de deixar-ho passar.

La noia li va dir que ho anotava.

—Ja està? —va preguntar ell.

—De moment, sí —va dir ella.

Aquell «de moment» li va quedar donant voltes. No li agradaven gaire les coses obertes. Però va penjar convençut que havia actuat correctament. Si després passava alguna cosa, ell podria demostrar que havia avisat.

Amb els dies, el degoteig va passar a formar part de la casa. De vegades, mentre esmorzava, li semblava que

la gota anava més ràpid. Altres cops, que s'havia alentit. No n'estava segur. Potser era la percepció.

Abans de sortir de casa, revisava els cubells un per un. Els ajustava, els alineava. Si algun estava massa ple, el buidava. Ho feia amb una concentració seriosa, gairebé solemne. Aquella era la seva responsabilitat.

Al replà, la llum tornava a parpellejar.

—Això també —va murmurar.

No ho va apuntar enlloc, però ho recordaria. Sempre ho recordava tot, encara que després no servís de gaire.

Va baixar les escales amb compte. Al carrer, ningú no li va fer cas. Com sempre.

Es deia Eric Mestres, tot i que gairebé ningú no ho sabia, i encara menys ningú no ho recordava. En realitat, tampoc no era un nom especialment útil. Al llarg del temps, ell mateix havia après que el seu nom servia per a formularis, trucades oficials i documents, però no per a gaire més. Per això, i sense que ningú ho hagués decidit mai explícitament, era més adequat referir-se a ell com a l'Home Zero.

Tenia uns seixanta anys, era baixet, amb una mica de sobrepès, i tenia una cara fàcil d'oblidar: un rostre sense cap tret especialment desagradable ni destacable, com si hagués estat dissenyat expressament per passar desapercebut. Portava ulleres, sempre lleugerament mal col·locades, i una expressió fixa entre la confusió i la serietat, com si estigués constantment a punt d'entendre alguna cosa important però no acabés de fer-ho mai.

Vestia de manera adequada, però amb una lleugera desviació que feia pensar que escollia la roba amb un criteri propi que només ell entenia. Gavardines, armilles, saharianes, boines o gorres; colors discrets, pràctics,

pensats per no cridar l'atenció, encara que de vegades la combinació resultant produís un somriure involuntari en qui se'l mirava prou estona. La seva roba no era una elecció estètica, sinó una armadura de rutina: peces que li permetien passar el dia sense haver de pensar gaire.

Tenia diners, una herència que li garantia la subsistència, no patia cap problema de salut important i dormia com un nadó. Era conserge en un bloc de pisos de l'Eixample, una feina tan poc rellevant que consistia, bàsicament, a estar assegut i observar. L'Home Zero, però, s'ho prenia com una responsabilitat enorme. Cada porta que no tancava bé, cada llum fosa, cada cubell que degotava era, per a ell, un atac a l'ordre que calia gestionar, documentar i comentar.

L'Home Zero va baixar del metro amb un lleuger sospir de resignació. Portava quasi deu anys treballant al mateix bloc de pisos i mai no havia fet el trajecte a peu. No era que el camí fos llarg —uns vint minuts que qualsevol persona normal podria fer sense pensar-hi—, però per a ell era massa. Massa llarg per arribar fresc, massa llarg per poder començar el dia amb la gravetat que mereixia.

Així que sempre agafava el metro, observant amb detall les lletres gastades dels cartells i el fil de pols que penjava de les baranes metàl·liques.

En sortir, va caminar uns pocs passos fins a la porteria i va topar amb una dona que sortia de visitar un metge que tenia la consulta en aquell bloc. Li va somriure, i ella li va retornar un somriure que semblava que portava anys esperant.

—David? —va dir ella, entre la sorpresa i l'alegria.

L'Home Zero va aixecar una cella.

—No, crec que es confon… —va començar.

—No pot ser! David Alemany, de l'institut! —insistia ella—. No pot ser que…

L'Home Zero va sospirar, buscant el DNI a la seva motxilla. El va ensenyar amb una seriositat absurda: «Eric Mestres». I la foto de la seva cara desencaixada i les ulleres lleugerament lliscades sortia tal qual al DNI.

La dona el va mirar, va fer un gest de disculpa i es va allunyar corrent, murmurant alguna cosa com «Perdoni, perdoni, no era vostè…».

L'Home Zero va quedar-se uns segons mirant-la marxar, amb el cap lleugerament inclinat, abans de girar-se cap a la porteria. Era el seu lloc de treball, un espai diminut, ni tan sols una oficina. Un vestíbul d'entrada, amb una taula que feia de mostrador, ple de bolis escampats, llibretes amb pàgines esgrogueïdes, claus penjades en filferros i documents apilats. Tot ordenat segons la seva pròpia lògica, que només ell entenia: cada paper, cada clau, cada bolígraf tenia un lloc que només ell podia identificar.

Van passar hores. O potser minuts, això no ho sabia exactament. Ningú entrava ni sortia amb més interès que el de travessar el portal. L'Home Zero s'avorria, necessitava una tasca, alguna cosa que fes que el temps tingués sentit. I aleshores la va veure: l'ascensor.

La llum era feble. No apagada, només… tímida, com si hagués perdut la confiança en el món. L'Home Zero es va inclinar lleugerament, amb les mans als malucs, observant la zona il·luminada amb una serietat que hauria pogut semblar exagerada en qualsevol altra persona.

—Abans hi havia més llum —va murmurar.

Va decidir comprovar-ho amb els veïns. Quan algú entrava o sortia, els feia la mateixa pregunta:

—No ha notat que l'ascensor té poca llum?

Tots, amb presses, amb cares que només volien travessar el portal, contestaven el mateix:

—Tot bé. No hi ha cap problema.

Ell insistia una mica, com si pogués convèncer-los. La gent li somreia amb paciència o simplement s'eixugava les mans i sortia. Ningú no volia parlar de ximpleries.

Però per a l'Home Zero això era feina, era responsabilitat, era una injustícia contra la gravetat i l'ordre que ell, en solitud, havia de corregir. Es va posar a tocar botons i a examinar l'ascensor.

Els veïns passaven i l'observaven amb una combinació de divertiment i confusió. Un parell van somriure quan el van veure manipular l'ascensor com si fos un artefacte delicat i important. Un altre va fer un comentari sarcàstic:

—Tot bé, Eric?

—Sí, sí —va respondre ell, amb el to solemne d'un ministre supervisant un armament nuclear—. Només comprovo la llum. Res més.

I així, mentre la gent continuava fent la seva rutina, l'Home Zero trobava sentit en petites accions absurdes, comprovant llums febles, ajustant detalls minúsculs i prenent-se seriosament tasques que ningú més ni tan sols notava. Perquè si ningú s'ocupava de les petites coses, què passaria? Ell sabia la resposta: el caos silenciós. I no podia permetre-ho.

En sortir de la feina, l'Home Zero no va tornar directament a casa. Hauria pogut fer-ho. El cubell seguia allà, degotant amb responsabilitat, i ell ja havia pres mesures. Però va decidir passar abans per l'asseguradora. No per-

què hi hagués una urgència nova, sinó perquè li semblava adequat. Les coses, si no s'insistia una mica, tendien a quedar-se a mitges.

Va agafar el metro. Després d'un trajecte curt, però necessari, va arribar a les oficines de l'asseguradora, on hi havia molta gent i només dues finestretes obertes. La resta, tancades, amb cartells que ningú llegia. L'Home Zero es va col·locar al final de la cua, amb paciència. No li importava esperar. Esperar formava part del procés.

Va passar una llarga estona. Quan ja era relativament a prop de la finestreta, va adonar-se que a la paret hi havia un dispensador de números. I una pantalla.

—Ah —va dir.

No tenia número.

Va mirar al seu voltant. Algunes persones el van mirar també. No amb agressivitat, però amb aquella pressió silenciosa que indica que un ha fet alguna cosa malament sense saber exactament què.

—Ha d'agafar número —li va dir algú, amb veu cansada.

L'Home Zero va assentir immediatament. No li agradaven els conflictes. Va anar fins al dispensador, va agafar un paperet i va tornar obedientment al final de la cua. No li va semblar injust. Havia estat un error tècnic, aquestes coses passaven.

Va esperar gairebé una hora més. Va aprofitar per ordenar els pensaments, observar les plantes artificials i llegir fragments de cartells sobre cobertures que no cobrien gairebé res. Quan el seu número s'acostava, una de les dues finestretes va abaixar la persiana.

—Tanco —va dir la treballadora, sense aixecar gaire la veu.

Les dues cues es van convertir en una sola. L'Home Zero va sospirar. Després d'una estona més, finalment, el van atendre.

La dona que hi havia darrere el vidre era de mitjana edat, amb cara de no tenir cap ganes de descobrir nous matisos del món. El va mirar sense pressa.

—Digui.

L'Home Zero va començar pel principi. Sempre pel principi.

Va explicar el degoteig, els cubells, la regularitat de la gota, la seva constància. Va aclarir que no era una emergència, però tampoc una cosa trivial. Que ell ja havia pres mesures. Que havia trucat. Que només volia agilitzar.

La dona el va escoltar mentre escrivia alguna cosa a l'ordinador.

—Ha trucat un lampista? —va preguntar.

—No —va dir ell—. Perquè això és responsabilitat de l'assegurança de la llar. És una fuita. La dona va aixecar lleugerament les celles.

—Pel que m'explica, sembla un degoteig per desgast. Manteniment. Corrosió. Aquest tipus de coses normalment no estan cobertes.

—Però degota —va dir ell, com si això ho aclarís tot.

Ella va fer un mig somriure. No un somriure amable, sinó professional.

—Anotaré que passi un tècnic a valorar-ho.

—Avui? —va preguntar ell, amb una esperança continguda.

—Quan pugui —va dir ella—. No és un cas urgent.

L'Home Zero va notar les mirades de la gent darrere seu a la cua.

—És que si ho deixes —va començar—, aquestes coses van a més.

—Sí, sí —va dir la dona—. Com gairebé tot.

Va riure una mica. No fort, només el just perquè ell no estigués del tot segur si reia amb ell o d'ell. Va imprimir un paper, el va segellar i l'hi va passar pel forat.

—Ja està. Ja hem fet el que tocava.

L'Home Zero va agafar el paper amb cura.

—D'acord —va dir—. Però queda constància, oi?

—Queda constància —va confirmar ella.

Amb això, no podia fer res més. Ho va entendre. No estava satisfet, però estava tranquil.

Va sortir de les oficines amb el paper doblegat a la butxaca. No pensava que tingués mala sort, simplement, les coses funcionaven així. Va agafar el metro de tornada a casa, pensant que, almenys, si passava alguna cosa, ell havia avisat. I això sempre era important.

A casa, el cubell seguiria degotant. Però ara, degotava amb constància administrativa.

Quan va sortir del metro, ja fosquejava. No gaire, però prou perquè els fanals s'haguessin encès amb aquella llum groguenca que no acabava d'il·luminar res. L'Home Zero va caminar uns metres abans de mirar-se el canell per comprovar l'hora. Tenia el costum de fer-ho sovint, encara que gairebé mai no arribava tard enlloc.

No hi havia res.

Va mirar l'altre canell, per inèrcia, com si potser s'hagués equivocat tota la vida. Després va tornar a mirar el primer, amb més atenció, girant-lo una mica, acostant-lo als ulls. El rellotge no hi era.

Es va quedar quiet al mig de la vorera.

—No pot ser —va dir.

No ho va dir fort. No volia alarmar ningú. Però ho va dir amb una convicció tranquil·la, com si constatés un fet objectiu. El rellotge havia desaparegut.

Va pensar, durant un instant breu, que potser li havia caigut. Però aquell pensament li va semblar massa optimista. Ell no era d'aquells a qui els cauen les coses i després apareixen. A ell li passaven altres coses.

—M'han robat —va concloure.

No era un rellotge car. No era d'aquells que criden l'atenció. Era discret, metàl·lic, una mica ratllat. El seu pare l'havia portat anys, fins que un dia li havia dit que ja no el feia servir gaire i que millor que el portés ell. No havia estat un gran moment emotiu, ni una herència espectacular, però l'Home Zero ho havia recordat. Aquestes coses ell les recordava.

Va tornar a baixar al metro.

A la finestreta d'informació hi havia un noi jove, amb cara de no haver robat mai res, però tampoc d'haver solucionat res.

—M'han robat el rellotge —va dir l'Home Zero—. Al metro. Fa un moment.

—Ha de fer la reclamació per internet —va dir el noi, sense aixecar gaire la vista.

—Però ha estat aquí mateix —va dir ell—. A l'andana. O potser a les escales.

—Tot és per internet —va repetir el noi—. Objectes perduts, denúncies, tot.

Va assenyalar un cartell amb un codi QR.

—Aquí.

L'Home Zero va treure el mòbil. Va intentar escanejar el codi. El mòbil va vibrar, però no va passar res. Ho va tornar a intentar.

—No funciona —va dir.

—A vegades tarda —va dir el noi.

Va esperar. No va passar res.

—Potser no tinc prou cobertura —va dir l'Home Zero—. Aquí sota…

—Pot fer-ho des de casa.

—Però jo soc aquí ara —va dir—. I el rellotge també hi era.

El noi va sospirar lleument.

—No podem fer res més.

—Ni prendre nota? —va insistir—. Per deixar constància.

—No.

—Ni apuntar el meu nom?

—No.

—Ni dir-me a qui m'he d'adreçar?

—Al web.

L'Home Zero va tornar a mirar el codi QR. El va intentar escanejar una última vegada, apropant i allunyant el mòbil amb cura, com si el codi pogués espantar-se.

—És que així no puc reclamar —va dir.

El noi ja no el mirava.

Va entendre que allò s'havia acabat. I això era el pitjor. No tant haver perdut el rellotge. Això, al capdavall, passava. Les coses es perdien. El seu pare ja no hi era tampoc, i havia après a conviure amb això. El que no podia acceptar era no poder fer res. No poder explicar-ho. No poder deixar constància. No poder seguir el procediment correcte.

Va sortir del metro amb una sensació estranya, com si el robatori no s'hagués acabat del tot.

Quan va arribar al replà de casa, va trobar-se amb un

veí que sortia d'un pis. Era un noi d'uns disset anys, potser divuit.

—Ah, hola —va dir el noi per educació, sense voler iniciar cap conversa.

—Hola —va dir l'Home Zero, alleujat.

No sabia el nom del noi. Tampoc importava.

—Has d'anar amb compte al metro —va començar—. Avui mateix m'han robat el rellotge.

El noi va fer un gest ambigu.

—Ah.

—No era un rellotge qualsevol —va continuar—. Era del meu pare. Bé, no és que fos car, però aquestes coses tenen un valor… Ja m'entens.

El noi no assentia ni negava. Esperava.

—El pitjor —va dir l'Home Zero— és que després no et deixen reclamar. Tot és per internet. Tot. I si no funciona, doncs ja està. Com si no hagués passat.

Va explicar-li el tema de l'asseguradora. El de la fuita. Els cubells. La llum de l'ascensor dels pisos on treballava. La cua. El número. El tècnic que potser vindria. O no.

—Per això t'ho dic —va afegir—. Has d'anar amb compte. Avui és un rellotge, demà pot ser qualsevol cosa.

El noi mirava de tant en tant el passadís, com si esperés algú.

—Sí… —va dir.

—La gent no s'hi fixa, però aquestes petites coses són importants —va insistir l'Home Zero—. Si no controles, després tot va a més.

Va parlar vint minuts. Sense pauses clares. Anant i tornant. Repetint algunes coses, per si no havien quedat prou clares.

Finalment, el noi va mirar el mòbil.

—Ui —va dir—. Em truquen.

Va fer veure que responia.

—Sí? Sí, ara baixo.

—Bé —va dir l'Home Zero—. Ja ens veurem.

—Sí, sí —va dir el noi, que finalment havia pogut escapar, mentre s'allunyava ràpidament.

L'Home Zero va entrar al seu pis sense rellotge i amb un degoteig que l'esperava.

Quan va entrar al pis, el degoteig seguia allà. No havia empitjorat, però tampoc havia millorat. Era el mateix degoteig constant, fidel, com si l'aixeta hagués decidit no fer cap esforç extra aquell dia.

Va revisar els cubells. Un estava gairebé ple. El va buidar amb compte, vigilant que no esquitxés. Va moure un parell de recipients uns centímetres, ajustant-los millor. Aquella disposició li va semblar més encertada que la del matí. Més equilibrada.

—Així millor —va dir.

Va sopar qualsevol cosa. Un plat preparat que només calia escalfar. Menjava dret, a la cuina, amb la forquilla a la mà i la mirada de tant en tant posada al sostre, per si de cas. No va notar res estrany fins que, en girar-se per deixar el plat a l'aigüera, va relliscar.

No va veure amb què. Potser una gota. Potser greix. Potser res. El fet és que el peu se li va escapar i va caure d'una manera absurda, sense elegància ni dramatisme, com cauen les persones que no saben caure.

—Merda —va dir, ja a terra.

Es va quedar uns segons estirat, comprovant mentalment si tot seguia al seu lloc. Es va moure una mica. Va notar un cop a l'esquena. No gaire fort, però suficient per ser registrat. En aixecar-se, va sentir que el turmell

dret no li responia del tot com sempre.

—Ja hi som —va murmurar.

Va caminar fins al sofà. Coixejava lleugerament, però ho feia amb molta serietat, com si cada passa fos un esforç considerable. Va anar fins al congelador, va remenar una estona fins que va trobar uns pèsols congelats, mig oblidats al fons. Els va posar dins d'una bossa i després dins d'un drap.

Es va asseure al sofà i es va col·locar els pèsols al turmell, amb la cama aixecada.

—Aquesta cuina no està ben dissenyada —va dir, mirant al buit—. Això és evident.

Va pensar en l'arquitecte. En la constructora. En el paleta que havia enrajolat feia tres anys. Tot plegat li va semblar molt poc professional. Aquell tipus de rajoles no haurien d'estar permeses. Algú hauria de respondre per això.

Va pensar a demandar. Va pensar a tornar a trucar a l'asseguradora. Va pensar fins i tot a trucar a una ambulància. No perquè fos greu, sinó perquè aquestes coses calia deixar-les clares des del principi.

—Un cop mal curat després porta problemes —es va dir, amb autoritat.

Va moure el peu una mica. No feia gaire mal. De fet, gairebé no feia mal. Però això no era el més important. El problema era el que podia haver passat. El risc. La imprudència aliena.

Va imaginar-se a la feina, caminant així. Va pensar quants dies de baixa li tocarien. Potser dos. Potser tres. Depenia. Les lesions eren traïdores.

Al cap d'una estona, el gel ja no estava tan fred. Va notar que el turmell no estava inflamat. Ni vermell. Ni

res. Això el va decebre lleugerament.

Va deixar el cap enrere i va tancar els ulls, pensant en tot el que hauria de fer l'endemà. A qui havia de trucar. Com ho explicaria. Quin ordre seguiria. Era important no precipitar-se.

Sense adonar-se'n, es va adormir.

Es va despertar l'endemà amb el sol entrant per la finestra. El drap amb els pèsols era encara sobre el turmell, ja completament desfet. Es va moure. Va abaixar la cama. Va caminar.

No li feia mal res. Ni l'esquena. Ni el turmell.

Es va quedar dret al mig del menjador, una mica desconcertat. Aquella recuperació tan ràpida li va semblar sospitosa. I, en certa manera, injusta. Ara no hi havia res a reclamar. Res a justificar. Res a explicar.

A la cuina, el degoteig continuava.

—Aquests de l'asseguradora… —va rondinar.

Va revisar els cubells. Tot estava sota control. Es va posar la jaqueta, va sortir del pis i va tancar la porta amb clau. Encara coixejava una mica, per costum.

I va anar cap a la feina.

L'Home Zero va agafar el metro amb una precaució exagerada. Baixava els graons mirant-los un per un, com si fossin sospitosos. Caminava recte, sense cap dolor real, però amb la convicció íntima que, després del que havia passat la nit anterior, calia anar amb compte. El cos, quan havia patit una desgràcia, encara que mínima, podia trair-te en qualsevol moment.

—Mai se sap —va murmurar.

Va arribar a la feina sense incidents. A la consergeria, va deixar la jaqueta amb cura, va seure i va començar a ordenar uns papers que ja estaven ordenats. Els va aline-

ar, els va girar perquè tots quedessin exactament rectes, va canviar-los de pila. Aquell ritual el tranquil·litzava. Tot estava sota control.

Pocs minuts després, va veure entrar el doctor Gaspar.

Era un home de molta edat, prim, amb els cabells blancs i una manera de caminar pausada però ferma. Portava anys passant cada dia per aquell vestíbul. Gastroenteròleg. Metge per vocació, no per diners. Tenia una consulta petita al tercer pis i un grapat de pacients fidels que havia atès durant dècades i es resistien a deixar anar. Per això no s'havia jubilat mai del tot.

Quan l'Home Zero el va veure, se li va il·luminar lleugerament la cara. Aquella trobada li resolia el matí.

—Doctor Gaspar! —va dir, aixecant-se una mica de la cadira—. Com està vostè avui?

—Bon dia —va respondre el doctor, sense aturar-se, amb educació mesurada.

—M'alegro de veure'l —va continuar l'Home Zero—. Jo avui vinc una mica…

—Tinc pressa, Eric —va dir el doctor, amb un to que ja contenia una advertència.

—Sí, sí, serà un moment —va dir ell—. És que ahir vaig tenir un accident. Una desgràcia.

El doctor Gaspar es va aturar.

No es va girar de cop. Va fer-ho lentament. Va respirar fondo. Aquell sospir no era nou: semblava assajat, com si el portés anys perfeccionant.

—Què ha passat aquesta vegada? —va dir finalment.

—Vaig relliscar a la cuina —va explicar l'Home Zero—. No sé ben bé amb què. Potser aigua, potser humitat ambiental. Vaig caure d'una manera molt lletja. Em vaig donar un cop a l'esquena i em vaig torçar el

turmell. Vaig pensar fins i tot a trucar a l'ambulància.

—Vostè camina —va dir el doctor.

—Sí, però amb prudència —va aclarir—. Ahir em feia una mica de mal. Em vaig posar gel. Uns pèsols congelats.

—Està inflat?

—No exactament —va dir—. Però jo noto coses. El cos parla.

—Li fa mal ara?

—Ara no gaire —va admetre—. Però aquestes coses després venen.

El doctor va tancar els ulls un segon.

—Escolti —va dir—. Si no està inflat, si no té dolor important i camina bé, no ha de fer res. Repòs relatiu. Gel a la nit, si vol. En dos dies no notarà res.

—Bé, gràcies, però jo pensava que potser…

—Eric —el va interrompre el doctor, ara sí, girant-se del tot—. Ja està bé.

L'Home Zero va quedar una mica sorprès pel to.

—Abans-d'ahir em va preguntar pel mal de cap —va continuar el doctor—. La setmana passada pel mal de panxa i el colze. L'altra, per un constipat. Abans, per les cervicals. Sempre hi ha alguna cosa.

L'Home Zero va obrir la boca, però no va dir res.

—Jo tinc pacients —va dir el doctor—. Pacients de veritat. Gent amb problemes reals. I cada dia em fa perdre el temps amb aquestes coses.

—Jo només…

—Vostè és el porter del bloc —va seguir el doctor—. I jo respecto la seva feina. Però respecti vostè la meva. No pot ser que cada vegada que em veu em pari amb una nova desgràcia de les seves.

La veu li tremolava lleugerament pel cansament i els nervis. Aquell home li feia pujar la tensió.

—Fa anys que aguanto això —va afegir—. Al final hauré de canviar la consulta de lloc.

Sense esperar resposta, va entrar a l'ascensor.

L'Home Zero va quedar-se dret, amb una sensació estranya, a mig camí entre la incomprensió i la indignació lleu. No entenia per què el doctor s'havia posat així. Quan les portes de l'ascensor ja s'estaven tancant, va reaccionar.

—Doctor! —va cridar—. Ja hi veu bé, aquí dins? Oi que hi ha poca llum?

El doctor Gaspar no va respondre. Mirava el seu reflex al mirall de l'ascensor, amb el cap lleugerament inclinat, com si no tingués forces ni per negar-ho. Les portes es van tancar i l'ascensor va pujar.

L'Home Zero va tornar a seure a la seva cadira.

No sentia que hagués fet res malament. Si tenia un mal, el tenia. I si coneixia un metge, era normal preguntar-li. Va pensar que el doctor potser estava tenint un mal dia. A tothom li passava.

Va agafar un bolígraf i va començar a fer marques sense sentit en una llibreta. El següent cop que tingués alguna molèstia, li tornaria a preguntar. Sense dubtar-ho.

Quan va tornar de la feina, encara amb l'eco de la discussió amb el doctor Gaspar rondant-li pel cap, l'Home Zero va notar que el soroll de la cuina no era exactament el mateix. No més fort, però sí més complex. Com si algú hagués afegit instruments a una peça molt simple.

Va deixar les claus a la tauleta, es va treure la jaqueta i va anar directament cap a la cuina. No hi havia una gota.

N'hi havia diverses.

Almenys quatre punts diferents del sostre deixaven caure aigua. Algunes gotes eren tímides, espaiades. D'altres queien amb una regularitat inquietant, gairebé sincronitzada.

—Això ha anat a pitjor —va dir, sense dramatisme, però amb una claredat que no admetia discussió.

Va buidar els cubells un per un, vigilant de no esquitxar. Els va tornar a col·locar amb més precisió. Va ajustar-ne un parell uns centímetres cap a l'esquerra. Va afegir-hi un recipient nou, més petit, per cobrir un degoteig incipient que abans no existia.

La cuina semblava un mapa hidrològic improvisat.

Va observar el conjunt amb les mans als malucs.

—No puc esperar més —va concloure.

No ho va dir pensant en l'asseguradora. Ho va dir pensant en el pis de dalt.

Va agafar una llibreta i un bolígraf. No per apuntar res concret, sinó perquè la situació ho demanava. Aquell no era un acte impulsiu. Era una inspecció.

Va pujar les escales fins al pis immediatament superior. Va respirar fondo i va picar el timbre.

Al cap d'uns segons, la porta es va obrir. Davant seu hi havia una noia jove, amb auriculars grossos posats, que va trigar un parell de segons a adonar-se que algú li parlava.

—Hola —va dir ella, traient-se'n un—. Sí?

—Bona tarda —va dir l'Home Zero—. Soc el veí de sota.

—Ah —va dir la noia, sense cap emoció associada a aquella informació.

—Tinc una fuita d'aigua —va continuar ell—. Una gotera. De fet, diverses. I tot indica que l'origen és aquí dalt.

La noia va parpellejar.

—Aquí? —va repetir—. No crec.

—A sota —va aclarir ell—. A la meva cuina. El degoteig ha augmentat avui. He posat cubells. Diversos. El blau, per exemple, s'ha omplert força ràpid.

Ella el mirava com si fos un anunci que no havia demanat veure.

—Els meus pares no hi són —va dir—. I aquí no passa res.

—Ja, ja —va dir ell—. Però aquestes coses no sempre es veuen a simple vista. L'aigua fa recorreguts estranys.

—El terra està sec —va dir ella—. Tot està bé.

—Això és el que sembla —va dir l'Home Zero—. Però precisament aquest és el problema.

La noia va sospirar.

—Mira, no hi ha cap fuita. Si n'hi hagués, ho sabríem.

—No sempre —va dir ell—. Les fuites invisibles són les més perilloses.

Ella va aixecar les celles, però va obrir una mica més la porta.

—Vols entrar?

—Només per inspeccionar —va dir ell—. Ràpid.

La noia va fer un gest amb la mà.

—Endavant.

L'Home Zero va entrar al pis amb una solemnitat continguda, com si accedís a un espai sagrat. Va començar pel bany. Va observar les canonades, va mirar sota el lavabo, va passar la mà pel terra, va aixecar la tapa del vàter.

—Tot sembla sec —va admetre, amb una decepció subtil.

—Ja t'ho deia —va dir ella.

Va passar a la cuina. Va mirar el sostre, el terra, la pica.

Va obrir un armari, sense demanar permís, i va mirar darrere.

—Res —va murmurar.

Va fer uns càlculs mentals. Va mirar la disposició del pis, va imaginar el seu propi sostre.

—Hauria de ser aquí —va dir—. Exactament aquí.

—Doncs no ho és —va dir la noia, ja cansada.

L'Home Zero va tancar la llibreta sense haver-hi escrit res.

—Això és pitjor —va dir, més per a ell mateix que per a ella.

—Pitjor que què?

—Que no es vegi l'origen —va explicar—. Les fuites invisibles són les que causen més dany.

Ella no va respondre.

Va sortir del pis amb una sensació estranya. No d'alleujament, sinó d'inquietud. Si no venia d'allà, d'on venia? Canonades internes. Desgast estructural. Un problema de difícil diagnòstic.

Definitivament hi devia haver una conspiració de canonades silencioses.

Va baixar al seu pis. Ja era tard. Va ajustar un últim cubell, va mirar el sostre i va apagar el llum.

Poc després, es va estirar al llit. Llavors, va sentir música. Primer baixa. Després més alta. Crits. Riures.

Del pis de dalt.

Es va girar cap a un costat.

—Ja hi som —va dir.

Va esperar uns minuts. La música no va baixar. Es va vestir, va pujar i va picar a la porta.

—Ei! —va cridar algú des de dins—. Un moment!

No li van obrir.

Va tornar a baixar. Al cap de mitja hora, hi va tornar. Ara hi havia més gent. Veus que no havia sentit abans. Riures més forts.

Quan li van obrir, va veure la noia d'abans amb tres o quatre amigues al darrere.

—Hi ha molt soroll —va dir ell—. És tard.

Algú va riure.

—Perdó? —va dir una altra noia.

—És que demà he de matinar —va explicar, tot i que no era veritat, ja que l'endemà era dissabte—. I això… no ajuda.

—Relax, avi —va dir algú.

Van tancar la porta.

A la tercera vegada que va pujar, ningú no li va obrir. Se sentien molts riures.

Va baixar al seu pis, va seure al llit i va agafar el mòbil. Va mirar l'hora. Ja passada la mitjanit. Va marcar el número de la policia. Estava a punt de prémer el botó de trucada.

Llavors va sentir veus al passadís. Portes que s'obrien. Talons. Riallades.

Va mirar per l'espiell i va veure com les noies sortien del pis, arreglant-se, parlant animades.

—Vinga, que arribem tard! —va dir una.

Anaven directes a la discoteca.

Les portes de l'escala es van tancar. El silenci va tornar, de cop, gairebé violent.

L'Home Zero va tornar al llit.

A dalt, ningú. A la cuina, els cubells seguien recollint l'aigua amb responsabilitat.

Va tancar els ulls. Per fi, podia dormir.

L'Home Zero es va despertar dissabte al matí amb

una sensació estranya, com si alguna cosa hagués canviat mentre dormia. No era un mal pressentiment, ni una angoixa concreta. Era més aviat una diferència de so.

Va quedar-se estirat uns segons, escoltant.

El soroll que arribava de la cuina no era el de sempre. Ja no hi havia el *ploc* conegut, aquella cadència fiable que li havia fet companyia tants dies. No era que la quantitat de gotes hagués incrementat de nou. El que sentia ara era un soroll continu, irregular, més greu.

Es va aixecar del llit, es va posar les sabatilles i va anar cap a la cuina.

En encendre el llum ho va entendre tot de cop, sense necessitat d'interpretar-ho gaire.

Feia una forta olor a humitat. El sostre havia cedit.

No del tot. Encara aguantava. Però el guix estava inflat, deformant-se en una bombolla enorme, tensa, com si respirés amb dificultat. D'un parell de punts sortia aigua de manera constant. Ja no queia dins els cubells: els superava. L'aigua rebotava a les vores, esquitxava el terra i s'escampava sense ordre.

Els cubells, els draps, els recipients… tot el seu sistema havia quedat obsolet.

L'Home Zero va observar l'escena amb atenció, les mans als malucs.

—Ja ho sabia —va dir—. Això sempre passa igual.

Va mirar el sostre amb una mena de serenitat amarga.

—Primer diuen que no és res. Que no és urgent. Que ja vindrà el tècnic. I després, mira.

Va fer un pas enrere perquè una gota més grossa li va esquitxar el mitjó.

—Aquests de l'asseguradora —va murmurar—. Amb mi perdran molts diners.

No va cridar. No va córrer. No va entrar en pànic. Aquell moment no era per a emocions, sinó per a registre.

Va anar fins al menjador, va agafar la llibreta i el bolígraf i va tornar a la cuina. Es va asseure a la cadira, vigilant que no quedés dins del bassal, i va començar a dibuixar.

Un esquema senzill: el sostre, els punts d'on queia l'aigua, la posició aproximada dels cubells, el flux general de la inundació. Va fer petites anotacions al marge: «degoteig continu», «intensitat mitjana-alta», «afectació progressiva». També va fer fotos des de tots els angles possibles.

—Això és important —va dir, escrivint.

Va agafar el telèfon i va trucar a l'asseguradora.

Una veu automàtica li va desitjar bon dia i li va explicar que, per ser dissabte, l'horari d'atenció era limitat. Va escoltar totes les opcions amb atenció. Quan va arribar al final, la màquina li va dir que deixés un missatge.

—Bon dia —va dir ell—. Truco per una fuita que ja vaig notificar. Ha empitjorat. El sostre ha començat a cedir. He posat cubells, he avisat, i ara la situació és diferent. Pot acabar sent una emergència, cal tenir-ho en compte.

Va penjar.

Va quedar-se uns segons dret, mirant l'aigua que seguia caient sense fer-li cas.

No podia fer res més. Objectivament, no podia.

Havia avisat la veïna de dalt. Havia avisat la companyia. Havia pres mesures preventives. El procediment estava en marxa, encara que anés lent. Si ara passava alguna cosa més greu, no seria responsabilitat seva.

Va anar a l'habitació, es va posar la gavardina amb

cura, va agafar la carpeta de documents —la de les coses importants— i, abans de sortir, va tornar a la cuina.

Va tancar la porta.

—No vull veure el desordre —va dir, amb un to tranquil.

Va tancar el pis i va sortir al carrer.

L'aire del matí li va semblar agradable. Era dissabte. La gent caminava sense presses. Ningú no semblava saber que el seu pis s'estava inundant lentament.

Va anar fins a una cafeteria del barri, una d'aquelles amb les taules molt juntes i un cambrer que ja no preguntava gaire.

—Un cafè amb llet, curt de cafè i amb la llet tèbia —va dir.

Es va asseure i va deixar la carpeta a la cadira del costat.

Quan el cambrer li va portar el cafè, l'Home Zero va aprofitar.

—Sap què em passa? —va començar—. Tinc una fuita a casa. Bé, una gotera. Ara ja no és una gotera, és una cosa més avançada.

El cambrer va assentir per inèrcia.

—He avisat l'asseguradora, és clar. Però avui és dissabte. Tot va més lent. Jo ho entenc. Però les canonades no entenen d'horaris.

Va remenar el cafè amb cura.

—No voldria trucar a un lampista pel meu compte —va afegir—. Això és responsabilitat de la companyia. Però per si de cas…, vostè no en coneixerà cap de confiança?

El cambrer va arronsar les espatlles.

—Jo no —va dir—. Ho sento.

—És igual —va dir l'Home Zero—. Preguntar no està mai de més.

Va treure el mòbil i va buscar contactes de lampistes de la zona, per si de cas.

Va beure un glop de cafè.

El seu pis s'estava inundant, sí. Però ell havia fet tot el que tocava. I això, al final, era el més important.

Quan l'Home Zero va tornar al carrer, després d'un parell d'hores fora, va notar que alguna cosa no encaixava. No era res concret. Era una sensació general, com quan una cua no avança o una porta no acaba de tancar bé.

Llavors va veure el camió de bombers.

Estava aparcat davant del seu bloc, amb les llums apagades però amb aquella presència inequívoca de cosa seriosa. L'Home Zero es va aturar un moment a la vorera i va assentir lentament.

—Ja hi som —va dir.

Va entrar al portal. L'escala feia olor d'humitat i guix mullat. Al replà, hi havia dos bombers parlant amb el president de la comunitat. Un altre baixava les escales amb una caixa d'eines a l'espatlla.

L'aigua corria pel terra, fina però constant, i sortia per sota de la porta del seu pis com si fos una llengua discreta.

—Perdoni —va dir l'Home Zero, amb educació—. Aquest és el meu pis. Què ha passat?

Un dels bombers el va mirar de dalt a baix.

—Fuita grossa —va dir—. Canonada rebentada. Desgast estructural.

L'Home Zero va fer un petit gest amb el cap, com si això confirmés una hipòtesi antiga.

—Ja —va dir—. És el que em temia. Si jo ja ho veia venir...

Les portes del pis de dalt i del seu estaven rebentades. La fusta trencada encara penjava de les frontisses. A dins, se sentia el soroll de l'aigua i veus que donaven indicacions curtes.

Al passadís hi havia veïns. Alguns parlaven entre ells. D'altres miraven sense dir res. La noia dels auriculars hi era, asseguda a terra, amb els genolls recollits i la cara enfonsada a les mans. Plorava.

—El parquet… —deia—. Els meus pares em maten… Jo no sabia que passaria això…

L'Home Zero va passar pel seu costat sense dir res. No era el moment de comentaris. Tenia assumptes més importants al cap. Va mirar la seva porta rebentada, va observar com l'aigua havia superat clarament la capacitat dels cubells, i va sentir una lleu satisfacció amarga.

No havia estat una exageració. No havia estat una percepció subjectiva. Havia estat una evolució lògica. Havia tingut raó.

Va veure el cap dels bombers, un home corpulent amb cara de no voler escoltar explicacions innecessàries. S'hi va acostar amb calma i va obrir la seva carpeta de plàstic transparent.

—Disculpi —va dir—. Aquí té la cronologia del degoteig, fotos i una còpia de la notificació que vaig fer a l'asseguradora fa dos dies.

El bomber el va mirar. Va fullejar els papers. Després el va tornar a mirar.

—Això no m'ho ha d'ensenyar a mi —va dir.

—Ja ho sé —va respondre l'Home Zero—. Però és important que consti.

El bomber va sospirar.

—Haurem d'evacuar l'edifici unes hores —va dir—. Per seguretat.

—Quant de temps? —va preguntar l'Home Zero.

—Un parell d'hores. Orientativament.

—D'acord —va dir ell—. Gràcies.

Va sortir al carrer sense presses. No sentia nervis. No sentia ràbia. Tot estava seguint el curs natural de les coses. I ell ja havia fet el que tocava.

Va caminar fins a un parc proper i es va asseure en un banc. Va mirar-se el canell, per costum. El rellotge del pare ja no hi era. Va arrufar lleugerament el front i va treure el mòbil per mirar l'hora.

—Dues hores —va murmurar.

Va posar el cronòmetre i va deixar el mòbil al costat. Es va quedar mirant els nens que jugaven. Cridaven, corrien, queien i tornaven a aixecar-se sense cap problema.

Va fixar-se en un nen concret. Portava una sabata amb els cordons mal lligats. El nus era massa fluix. Aguantaria poc. Deu passes, com a molt.

L'Home Zero es va aixecar i va caminar fins al nen. Es va ajupir davant seu amb una solemnitat tranquil·la.

—Escolta —li va dir—. Veus aquest nus?

El nen el va mirar, desconcertat.

—Si no es fa bé des del principi —va continuar—, després es desfà. I llavors caus. I després tot va a més.

El nen no li va fer ni cas.

L'Home Zero va tornar al banc i es va asseure a esperar que passessin les dues hores. Havia fet el que tocava.

Premi Mort, qui t'ha mort?

Dotat pel Govern d'Andorra

LA DARRERA BATUDA

Joan Llensa

Quan vaig tornar a Vilarcans per buidar la casa del pare, en Ramon Isanta ja feia tres dies que era mort i al poble ningú no en parlava com es parla d'un mort. En parlaven com es parla d'una feina acabada. A la fleca, a la plaça, al replà de l'església, tothom repetia les mateixes paraules amb una prudència gairebé antiga: havia estat una desgràcia, una batuda confusa, un senglar que havia trencat cap al barranc, un tret sortit d'on no tocava. Ningú no deia accident amb gaire convicció, però tothom ho deia prou alt perquè semblés veritat.

Vaig arribar un dijous a la tarda, amb el cotxe carregat de capses buides i la sensació absurda que encara trobaria el pare assegut a la cuina, amb la ràdio baixa i les mans plegades damunt la taula, com si hagués estat esperant-me sense gosar trucar. La carretera pujava des de la vall gran fent giragonses entre avellaners nus i prats molls. Més amunt, les cases apareixien escampades en feixes que la tardor havia tornat d'un verd cansat, i al fons les carenes del Pirineu ja tenien aquella blancor bruta dels primers freds, no pas neu neta, sinó gel antic, una mena de pols d'hivern enganxada a les pedres.

Vilarcans no havia canviat prou per semblar-me nou ni prou poc per permetre'm tornar-hi sense dolor. La font rajava igual, amb el mateix fil prim que el pare deia que no s'havia estroncat ni durant les sequeres; la rectoria tenia una esquerda nova a la façana; el bar de la Montse

conservava les cortines de quadres, però ara hi havia una màquina de cafè massa moderna i una pissarra on algú havia escrit «menú de caça» amb guix blau. A l'entrada del poble, just abans del revolt de les eres, encara hi havia penjat un cartell metàl·lic amb un senglar pintat i l'advertència de batudes. El vent el feia picar contra el pal amb un so sec, com una ungla damunt d'una porta.

La casa del pare era al capdamunt del carrer Major, que de major només en tenia el nom i una tossuderia de pedra. Feia olor de fred tancat, de cera vella, de llana guardada i de llenya que havia fumat més del compte. Havia mort al llit, a finals de setembre, d'un cor que s'havia anat apagant amb la discreció amb què havia viscut. No havia deixat gaire res que no fos casa, eines, papers i silencis. La meva feina, en teoria, era senzilla: separar el que es podia vendre, llençar el que ja no servia i decidir si aquella casa que m'havia expulsat de jove encara tenia algun dret damunt meu.

Al vespre, quan vaig baixar a comprar pa, la Montse em va dir que sentia molt això del pare i, gairebé sense pausa, que també sentia molt això d'en Ramon. Ho va dir en el mateix to, com si les dues morts pertanyessin a una mateixa temporada i no a dues històries diferents. Jo vaig assentir. Feia anys que no veia en Ramon Isanta, però el recordava prou bé: ample d'espatlles, veu fonda, ulls petits, una mà sempre preparada per tocar-te el braç i fer-te sentir que allò que t'explicava no admetia rèplica. De petita m'havia semblat un home alegre. De gran vaig entendre que alguns homes semblen alegres perquè ningú no els contradiu.

—Una desgràcia —va dir la Montse, embolicant-me la barra amb paper—. A muntanya, ja se sap.

La frase va quedar entre nosaltres com queda una gota d'oli damunt l'aigua. A muntanya, ja se sap. Allà dalt, aquella expressió servia per explicar-ho tot: les vaques que queien per un estimball, els nois que marxaven a ciutat, els camins que l'Ajuntament no arreglava, els homes que bevien massa, les dones que callaven més del compte. A muntanya, ja se sap. Com si l'altitud fos una llei moral.

—El van enterrar ahir?

La Montse va abaixar una mica la vista.

—Sí. Molta gent. Tothom el volia, en Ramon.

Tothom el volia. Vaig sortir amb el pa sota el braç i aquell to de veu enganxat a les costelles. Al carrer, dos gossos bordaven darrere una porta de fusta. Més amunt, les campanes van tocar les set i el so va rodolar per la vall amb una lentitud que feia pensar en pedres caient dins d'un pou.

Aquella nit vaig començar per l'habitació del pare. No per valentia, sinó perquè era l'únic lloc de la casa on encara hi havia calefacció. Vaig obrir calaixos, vaig doblegar camises, vaig trobar rebuts de la cooperativa, cartes del metge, una fotografia de la mare amb un vestit vermell que no li coneixia i una navalla petita amb el mànec de banya. A l'armari, penjada al costat d'una americana fosca, hi havia l'armilla taronja de les batudes. La vaig tocar amb dos dits, com si cremés. Encara feia olor de fum, de gos i de suor resseca.

Al pare li agradava caçar, o això deia ell. Jo crec que li agradava més pertànyer a alguna cosa que caçar. La quadrilla li donava un lloc després d'haver perdut la dona, després d'haver perdut el taller, després d'haverme perdut a mi quan vaig decidir que no volia viure en un poble on tothom sabia qui eres abans que tu mateixa

ho poguessis provar. Les batudes eren diumenges de fred, cafè negre, veus d'homes a trenc d'alba, gossos impacients i escopetes guardades amb una cura que a casa no havíem sabut dedicar-nos els uns als altres.

Dins la butxaca de l'armilla hi vaig trobar una cinta vermella de marcar camins, plegada sobre si mateixa, i un paper humit, gairebé desfet, amb tres noms escrits a llapis: Ramon, Bernat, Miquel. El nom del pare al costat del nom del mort. Res més. Cap data. Cap explicació. El vaig deixar damunt la tauleta de nit i vaig continuar ordenant, però ja no vaig poder fer veure que només buidava una casa.

L'endemà al matí, la vall es va llevar tapada per una boira espessa que no baixava del cel, sinó que semblava sortir de terra. Des de la finestra de la cuina, els prats del darrere eren una extensió lletosa on només sobresortien les estaques de les tanques i els oms pelats. Vaig fer cafè en una cafetera que devia tenir més anys que jo i vaig obrir les finestres tot i el fred, perquè l'aire nou entrés a barallar-se amb el passat.

A mig matí va venir l'Oriol Trepat, l'agent rural. Vaig reconèixer-lo abans que parlés. De nens havíem anat junts a l'escola fins que la meva mare va decidir portar-me a l'institut de la capital de comarca. Ell s'havia quedat a la vall i la vall li havia donat una manera de mirar: quieta, mesurada, com si sempre calculés la distància entre una paraula i les conseqüències.

—Clara —va dir—. Em sap greu això del teu pare.

Ens vam fer dos petons maldestres al rebedor. Portava les botes enfangades i no va voler passar de la porta fins que jo li vaig dir que aquella casa ja no estava per cerimònies.

—He vingut per una cosa d'en Miquel —va explicar—. Tenia uns papers de la societat de caçadors. Permisos antics, mapes, llistes de parades. En necessitem algun per tancar l'informe de la batuda.

—L'informe de l'accident?

No vaig voler que la paraula sortís amb ironia, però va sortir-hi.

L'Oriol va sostenir-me la mirada.

—Sí.

—Hi ha alguna cosa que no quadri?

Va trigar massa a respondre.

—A les batudes sempre hi ha coses que no quadren. Massa gent, massa soroll, massa muntanya.

Vaig portar-lo al despatx del pare. Allà hi havia un armari metàl·lic amb carpetes verdes, cadascuna etiquetada amb una lletra tremolosa però pulcra. L'Oriol va buscar entre les carpetes: batudes, permisos i vedats. Jo, al seu costat, observava les mans amb què passava papers. Les tenia amples, esquerdades pel fred, però les movia amb la delicadesa d'algú acostumat a tocar proves que encara no sap si ho són.

—Tu hi eres? —vaig preguntar.

—A la batuda? No. Vaig arribar després.

—Després de què?

Va tancar una carpeta.

—Després que trobessin en Ramon.

La correcció em va semblar important. No va dir després que morís. Va dir després que el trobessin.

Quan va marxar, es va endur dos mapes fotocopiats i una llibreta de registres oficials. No em va demanar l'armilla ni el paper amb els noms. Jo tampoc no li vaig oferir res. Abans de pujar al cotxe, es va girar cap a mi.

—Si trobes res més de les batudes, m'ho dius.

—Què vol dir res més?

L'Oriol va mirar cap al final del carrer, on el bosc començava de sobte, sense transició, com una paret fosca.

—Qualsevol cosa que el teu pare hagués guardat perquè no sabia on deixar-la.

Aquella tarda vaig trobar la llibreta.

No era a cap carpeta ni a cap calaix. Era sota una rajola fluixa del rebost, embolicada amb una bossa de plàstic de la farmàcia. No sé què em va fer mirar allà. Potser el record d'haver vist el pare ajupir-se en aquell racó quan es pensava que jo no el mirava. Potser la manera com la rajola sonava buida sota el peu. Potser les cases, quan ja no tenen amo, comencen a parlar per les juntes.

La llibreta tenia tapes negres i cantonades gastades. A la primera pàgina hi havia el nom del pare i una data: 2009. A les altres, llistes. No eren exactament comptes, encara que alguns números hi sortien. Eren noms de persones, feines, favors, advertiments. Bernat Cerdà: deute llenya, no renovar cobert. Farid A. i dona: empadronament pendent, parlar amb R. Núria Baraut: fill problemàtic, no a la brigada. Casa Roser: lloguer només temporada. Pep Comella: bé amb alcalde. Mas de l'Obaga: pressió per venda. I, al marge d'algunes pàgines, una inicial que es repetia com una marca de ferro: R.

Al principi vaig voler llegir-ho com una agenda desordenada d'un home gran, una acumulació de petites gestions del poble. Però com més pàgines passava, més clar era que allò no era memòria. Era un mapa. Un mapa de dependències. Un catàleg minuciós de qui devia què, qui podia demanar feina, qui tenia un fill massa

visible, qui havia arribat de fora, qui no convenia, qui havia de marxar abans que el seu arrelament fes nosa.

El nom d'en Ramon no apareixia gairebé mai escrit sencer. No calia. El pare i ell devien saber llegir les inicials com altres llegeixen camins.

A mitja llibreta vaig trobar una pàgina arrencada. El tall era net, recent o antic però deliberat. La pàgina següent començava amb una frase que em va fer sentir un fred més fondo que el de la casa: «No tornar a parlar-ne a la plaça. S'ha fet prou.»

Vaig sortir a caminar abans que fos fosc. El poble s'acabava darrere l'església, on un corriol pujava cap als prats alts i després entrava en una obaga de faigs. El terra era tou, cobert de fulles negres i glans trencats. Aquí i allà hi havia marques de senglar: terra remoguda, arrels a l'aire, una olor aspra, animal. De tant en tant trobava cintes vermelles lligades a branques, restes d'alguna batuda anterior o de la darrera. El color cridava enmig del bosc com una ferida fresca.

Vaig arribar fins al mirador del Roc Petit, des d'on es veia tota la vall encaixada entre muntanyes. Les teulades de Vilarcans fumejaven al fons, petites i obedients. Més enllà, la carretera baixava cap a la ciutat com una promesa estreta. Em vaig preguntar quantes vegades havia mirat aquell paisatge pensant que era bellesa, i quantes havia estat, per a altres, una trampa.

—No hauries de pujar sola per aquí aquests dies.

La veu em va arribar des del camí de baix. Em vaig girar. Una dona pujava amb un bastó de freixe i una jaqueta de llana fosca. Vaig reconèixer-la al cap d'uns segons: Núria Baraut. De jove havia treballat a l'escola; de gran, deien, havia cuidat mig poble. Tenia la cara prima, els

cabells blancs recollits en un monyo baix i uns ulls clars que no demanaven permís.

—Per què? —vaig dir—. Encara hi ha batuda?

Ella no va somriure.

—Sempre n'hi ha alguna.

Vam caminar juntes fins a un replà. La Núria sabia qui era jo, és clar. Tothom sabia qui era tothom. Em va parlar del pare amb una tendresa que no semblava apresa. Va dir que els últims mesos l'havia vist més cansat, que baixava poc, que ja no discutia amb ningú. Després, sense que jo li preguntés, va parlar d'en Ramon.

—Era un home que feia coses pel poble —va dir.

—Això diu tothom.

—Perquè és veritat. El mal, quan serveix per a alguna cosa, costa més de dir.

La frase va quedar suspesa entre els arbres. La Núria mirava cap al nord, cap a les pales grises on la boira començava a desfer-se.

—El seu fill va marxar? —vaig preguntar, recordant la llibreta.

No va semblar sorpresa. Només va agafar el bastó amb més força.

—En Jan. Va marxar perquè aquí no podia respirar. Primer no el van renovar a la brigada. Després ningú no li llogava res. Després al bar feien veure que no el sentien. Tot molt correcte. Tot molt propi d'un poble petit. Un dia va dir que se n'anava a la Seu per unes setmanes i ja no va tornar.

—Per culpa d'en Ramon?

—La culpa és una paraula massa neta.

Jo hauria volgut que em donés un nom, una escena, una prova. Però la Núria parlava com si no volgués sim-

plificar ni tan sols el seu propi dolor.

—En Ramon sabia moure una pedra sense tocar-la —va continuar—. Deia una paraula a qui tocava, deixava de convidar algú a una taula, insinuava que una família portava problemes, que un noi era poc de fiar, que una dona de fora no entenia les maneres. I al cap de dos mesos aquella persona ja no tenia feina, ni casa, ni lloc a la missa, ni lloc al bosc. Ningú no l'expulsava. Només li treien l'aire.

El vent va passar entre els faigs amb un so d'aigua seca. Per sota nostre, a la vall, un gos va bordar. Després un altre.

—Què va passar a la batuda? —vaig preguntar.

La Núria em va mirar finalment.

—El que diuen.

—Un accident?

—Una batuda confusa.

No era una resposta. Era una porta tancada amb molta cura.

Els dies següents vaig avançar per la casa com qui excava. Cada habitació em donava alguna cosa i me'n prenia una altra. A les golfes hi havia maletes amb roba de la mare, revistes antigues, un bressol plegat que no sabia que existís i una capsa de cartutxos buida. Al despatx, darrere uns llibres de caça, vaig trobar mapes plastificats de les parades. Els homes de la quadrilla hi apareixien marcats amb números. La darrera batuda, segons un full solt, havia de tancar el barranc de la Font Fosca: en Ramon a la parada set, en Bernat a la nou, el pare, si hagués estat viu, hauria ocupat la tres. Però el paper de l'armilla deia Ramon, Bernat, Miquel, com si el pare encara hi comptés. Com si algú hagués escrit els noms abans de

recordar que un mort no pot assistir a cap batuda.

Vaig portar el mapa al bar a l'hora de dinar. No sé si ho vaig fer per imprudència o perquè necessitava veure com reaccionava el poble quan una prova menuda es posava damunt la taula. Hi havia quatre homes jugant a cartes, la Montse darrere la barra i en Bernat Cerdà assegut sol al costat de la finestra. El vaig reconèixer per la manera com ningú no el mirava directament. Tenia uns cinquanta anys, barba de tres dies, mans grosses i una quietud d'animal acorralat.

—Tu ets la filla d'en Miquel —va dir quan em vaig acostar.

No era una pregunta.

—Sí. Clara.

—El teu pare era bon home.

Aquells dies tothom era bon home quan convenia. Vaig asseure'm davant seu sense demanar permís.

—Vostè era a la batuda.

—Tots hi érem.

—Tots no.

En Bernat va mirar cap a la barra. La Montse feia veure que netejava gots. Els homes havien deixat de parlar de cartes, però no de moure-les.

—Què vols? —va preguntar ell.

Vaig treure el mapa plegat.

—Entendre per què diuen que el tret va venir de la seva parada si en Ramon va aparèixer aquí.

Vaig assenyalar un punt vora el barranc. En Bernat no va abaixar els ulls. Això em va espantar més que si s'hagués posat nerviós.

—Perquè és més fàcil.

—Més fàcil que què?

—Que dir que aquell dia ningú no era on havia de ser.

Un dels homes de les cartes va deixar anar una rialla seca.

—Bernat, calla.

Ell ni tan sols es va girar.

—Ja he callat prou.

La Montse va dir el seu nom en veu baixa, gairebé com una súplica. Jo vaig sentir que el bar s'encongia al voltant nostre.

—Va disparar vostè? —vaig preguntar.

En Bernat va agafar el got de vi i va trigar a beure.

—Jo vaig disparar a un senglar. Com tots. No vaig disparar a en Ramon.

—Però el van acusar.

—No m'han acusat de res.

—Encara.

Va somriure sense alegria.

—A mi no em cal que m'acusin. Amb segons quines persones n'hi ha prou que la sospita passi a prop.

Vaig guardar el mapa. Abans que m'aixequés, em va dir una cosa més:

—Pregunta-li a l'Oriol per la cinta vermella.

No vaig poder respondre perquè en aquell moment la porta del bar es va obrir i va entrar un grup de caçadors amb les botes brutes i una alegria massa sorollosa. La conversa va morir de cop. Un d'ells va picar l'espatlla d'en Bernat com si el perdonés d'alguna cosa i va demanar cafès per a tots. Jo vaig sortir sense acabar el meu.

A fora, el cel s'havia obert una mica. La llum queia sobre les teulades amb una claredat metàl·lica. Vaig caminar fins a la casa de l'Oriol, però no hi era. Vaig deixar-li un missatge al mòbil i vaig tornar cap al carrer Major. A

mig camí vaig veure una cinta vermella lligada a la barana d'un hort. No hi havia estat al matí. O jo no l'havia vista. S'agitava amb el vent com una llengua petita.

Aquella nit no vaig dormir. Vaig llegir la llibreta del pare sencera, de la primera pàgina a l'última, i vaig anar anotant noms en un full a part. Alguns els recordava: la Roser del mas de baix, que l'havia venut després que li tallessin l'accés a l'aigua comunal; els Amrani, que van desaparèixer d'un hivern a l'altre i de qui ningú no va parlar mai més; en Jan Baraut; la Laia Comella, que havia volgut obrir una casa rural i va trobar-se inspeccions cada setmana fins que va desistir. Tot semblava legal, o almenys podia explicar-se legalment. Aquest era el verí. No hi havia una gran violència visible, només una successió d'actes petits, administrats amb paciència. Una porta que no s'obria. Una recomanació que no arribava. Una signatura que s'endarreria. Una feina que s'oferia a un altre. Una casa que, de sobte, ja no estava disponible.

A l'última pàgina, el pare havia escrit una frase sense data: «El poble no aguantarà si tothom que ha marxat torna a demanar comptes.»

La vaig llegir moltes vegades. No sabia si era por, remordiment o una manera de justificar-se. A la matinada, quan el fred ja havia entrat per sota les portes, vaig entendre una cosa que hauria preferit no entendre: el pare no havia estat només testimoni. Havia format part del mecanisme. Potser n'havia estat una peça petita, potser covarda, potser arrossegada. Però una peça. I jo, en tornar per buidar la casa, havia heretat alguna cosa més bruta que mobles i escriptures.

L'Oriol va venir l'endemà a primera hora. No va semblar sorprès quan li vaig ensenyar la llibreta. La va fu-

llejar dret, al costat de la finestra, sense treure's l'abric. A fora plovia molt fi, una pluja obliqua que deixava les pedres lluents.

—Ja sabies que existia —vaig dir.

—Ho sospitava.

—Per què no me la vas demanar?

—Perquè no sabia si tenia dret a trobar-la.

Vaig riure, però no era un riure.

—Això no vol dir res.

—Aquí dalt moltes coses no volen dir res fins que algú les posa per escrit.

Va deixar la llibreta damunt la taula. Jo esperava que me'n digués prova, delicte, investigació. Però l'Oriol només semblava més cansat.

—En Ramon no va morir on diuen, oi?

Va mirar la pluja.

—No ho puc demostrar.

—Però ho saps.

—Sé que la posició del cos no encaixa amb el relat. Sé que el primer avís va arribar tard. Sé que hi havia sang en un pas de roca on ningú no admet haver passat. Sé que una cinta de senyalització havia estat canviada de lloc. I sé que en Ramon va estar viu una estona després del tret.

La casa va fer un cruixit llarg, com si també escoltés.

—Quant és una estona?

—Prou.

No vaig preguntar per a què. La resposta ja era dins meu.

—Algú el va trobar.

L'Oriol no va dir que sí ni que no.

—En una batuda hi ha crits, trets, gossos, emissores.

També hi ha moments en què cada home queda sol amb el bosc.

—Homes?

—Aquell dia sí. A la llista oficial, sí.

Vaig pensar en la Núria pujant pel corriol amb el bastó. En la manera com havia dit que sempre hi havia alguna batuda.

—Vols saber qui va ser? —em va preguntar l'Oriol.

La pregunta em va indignar, potser perquè era exacta.

—És clar.

—No. Vols saber si pots donar un nom i marxar tranquil·la.

El vaig odiar durant un segon. Després vaig odiar més que tingués raó.

—I tu? —vaig dir—. Què vols?

Va passar-se una mà per la cara.

—Jo vull que els fets siguin fets. Però aquí els fets sempre arriben tard. Quan els poses damunt la taula, ja hi ha famílies a sota.

Li vaig ensenyar el paper de l'armilla: Ramon, Bernat, Miquel. L'Oriol el va mirar molta estona.

—Això no és del teu pare.

—Com ho saps?

—Per la lletra.

—De qui és?

No va respondre. El vaig veure decidir en silenci quina part de la veritat podia suportar jo i quina podia suportar ell.

—El dia de la batuda —va dir finalment— algú va fer córrer que en Bernat s'havia mogut de la parada. Que havia baixat massa. Que havia disparat sense veure-hi clar. Això el deixava en mala posició. Però hi havia una

altra cosa: en Ramon també s'havia mogut. Va sortir de la seva parada i va anar cap al pas de la Font Fosca. Potser perquè havia vist alguna cosa. Potser perquè algú l'hi va fer anar.

—La cinta vermella.

L'Oriol va assentir.

—Si canvies una cinta en aquell bosc, canvies un camí. I si canvies un camí en una batuda, canvies el que cadascú creu que està veient.

—Això és premeditat.

—O és una manera antiga de dir prou.

La frase li va sortir amb una tristesa que no li havia sentit abans. Vaig entendre que l'Oriol no estava protegint cap assassí. Estava intentant no mirar de cara una cosa pitjor: que potser l'assassí, si n'hi havia un, no era el centre de res.

A la tarda vaig anar a veure la Núria Baraut. Vivia a l'última casa abans de la pista forestal, una casa estreta, amb geranis secs a les finestres i una pila de llenya ordenada amb una precisió gairebé militar. Em va obrir com si m'esperés. A dins feia olor de sopa, de sabó i de roba estesa prop del foc. A la paret del menjador hi havia una fotografia d'en Jan amb una motxilla a l'esquena, més jove del que jo l'havia imaginat.

—L'Oriol ja ha vingut? —va preguntar.

—Sí.

—Aleshores ja saps més que ahir.

Ens vam asseure a la taula. Ella va posar dues tasses sense demanar-me si volia infusió.

—Va ser vostè? —vaig dir.

No va parpellejar.

—Què vols dir amb ser?

—Canviar la cinta. Fer que en Ramon baixés pel pas equivocat. Trobar-lo ferit i no avisar.

La Núria va embolcallar la tassa amb les mans. Eren unes mans primes, amb taques fosques, mans que havien rentat criatures, pelat patates, tancat ulls de morts i obert portes a gent que no tenia on anar.

—Quan el teu pare era jove —va dir—, hi havia una dita: el bosc no és de ningú, però sempre mana algú. Aquí ha manat en Ramon durant molts anys. No perquè tingués tots els papers, sinó perquè sabia on s'havien de posar les mans perquè els papers caiguessin del seu costat.

—No li he preguntat això.

—Sí que m'ho has preguntat.

Va beure un glop. A fora, la pluja s'havia convertit en neu menuda, gairebé invisible.

—Jo era al bosc aquell matí —va dir.

El meu cor va fer un cop lent.

—No sortia a la llista.

—Les dones gairebé mai no sortim a les llistes, Clara. Però hi som.

Va explicar que havia pujat a buscar bolets de soca, tot i que ja no era temps. Ho va dir sense esforçar-se a fer-ho creïble. Havia pujat perquè sabia que hi havia batuda i perquè volia veure en Ramon sol, lluny dels altres, lluny de la plaça on totes les converses es tornen propietat del poble. Volia parlar-li d'en Jan. Volia que li digués, d'una vegada, per què li havia tancat totes les portes. Volia sentir una disculpa o una burla, qualsevol cosa que tingués forma.

—Va canviar la cinta?

—No.

La resposta va ser massa ràpida? O només clara?

—Però va veure qui ho feia.

La Núria va deixar la tassa damunt la taula.

—Vaig veure una cinta on no havia de ser. Això és tot el que puc dir sense convertir una ombra en persona.

—I en Ramon?

—Va baixar pel pas de la Font Fosca. Cridava. No de por, encara. De ràbia. Sempre cridava com si el món fos un gos que no obeïa.

Vaig imaginar-lo obrint-se pas entre els boixos, amb l'escopeta a la mà, l'armilla taronja encesa entre troncs foscos. Vaig imaginar el tret. El ressò. Els gossos parant de bordar durant un segon.

—El va trobar viu.

La Núria va tancar els ulls. Quan els va obrir, eren més vells.

—El vaig trobar assegut contra una roca. Tenia sang a la cuixa i al costat. Respirava malament. Em va veure i em va dir que truqués. No em va demanar ajuda. Em va ordenar que l'ajudés.

No vaig dir res.

—Vaig treure el mòbil —va continuar—. No hi havia cobertura. O això vaig pensar. O això vaig voler pensar. Una mica més amunt sí que n'hi ha. Ho sap tothom. També ho sabia jo.

La neu començava a agafar-se als vidres en puntets blancs.

—Quant va trigar?

—A morir? No ho sé. El temps al bosc no passa igual.

—Núria.

—El vaig mirar. Ell em va mirar. I durant uns minuts vaig veure tots els que havia fet marxar. No només el

meu fill. També els altres. Els que no tenien cognom d'aquí. Els que havien comprat una casa equivocada. Els que havien parlat massa. Els que havien nascut al poble però no havien après a agenollar-se. Tots eren allà, entre els arbres. I en Ramon, per primera vegada, no podia moure cap pedra.

Vaig sentir ràbia. També una compassió que em feia nosa. No per en Ramon, o no només per ell. Per aquella dona asseguda davant meu, que no semblava orgullosa ni penedida, sinó condemnada a una lucidesa sense descans.

—El va deixar morir.

—No el vaig matar.

—El va deixar morir.

—Sí.

La paraula va caure amb una senzillesa terrible.

—I els altres?

La Núria va mirar la finestra.

—Els altres van arribar tard.

—Expressament?

—Els altres sempre arriben tard quan els convé no haver estat els primers.

Vaig pensar en el poble dient desgràcia, en la Montse abaixant la veu, en els homes del bar ordenant a en Bernat que callés, en l'Oriol parlant de famílies sota els fets. Vaig entendre, finalment, que la mort d'en Ramon no tenia una sola mà. Tenia un bosc sencer d'esquenes girades.

—Per què m'ho explica?

La Núria va somriure per primer cop, però aquell somriure no tenia llum.

—Perquè te n'aniràs.

—Podria denunciar-ho.

—Sí.

No va discutir. Això em va deixar sense defensa.

—Hauria de fer-ho.

—Potser.

—Vostè ho diu com si no importés.

—Importa tant que ningú no sabrà què fer-ne.

Ens vam quedar callades. A la fotografia, en Jan mirava cap a un lloc fora del marc. Vaig pensar que potser la justícia era això: un lloc fora del marc, una cosa que tothom assenyala però on gairebé ningú no arriba.

Quan vaig tornar a casa del pare, la neu ja enfarinava les teulades. Vaig encendre el foc amb dificultat i vaig posar la llibreta damunt la taula de la cuina. Al costat, el paper amb els tres noms, la cinta vermella i els mapes. Semblaven objectes d'un judici pobre, proves insuficients per a un tribunal però massa pesants per a una consciència.

Vaig passar la nit escrivint. No una denúncia. Encara no. Vaig escriure una relació de fets, tan precisa com vaig poder: la posició del cos segons els mapes, les contradiccions de la batuda, la llibreta del pare, les paraules de la Núria, les sospites sobre la cinta. Cada vegada que una frase es tornava massa segura, l'esborrava. Cada vegada que una frase protegia massa algú, també. Volia la veritat, però la veritat, allà dins, semblava un animal ferit: si t'hi acostaves de pressa, mossegava; si la deixaves sola, moria.

A trenc d'alba vaig sortir al balcó. El poble era blanc i quiet. No hi havia roderes al carrer, ni veus, ni fum encara. Per un instant Vilarcans semblava innocent. Vaig pensar que aquesta era la gran habilitat dels pobles petits: cada nevada els concedia una absolució visual. Tot quedava cobert amb la mateixa capa, la teulada del

qui havia callat i la del qui havia patit, el camí del qui marxava i el del qui feia marxar.

Vaig recordar una cosa que el pare m'havia dit quan jo tenia setze anys i li vaig anunciar que estudiaria fora. «A baix no et coneixerà ningú», va dir, com si fos una desgràcia. Jo li vaig respondre que precisament per això me n'anava. Ara, tants anys després, entenia que no saber qui ets pot ser una llibertat, però també una forma de fred. I que ser coneguda per tothom pot ser una casa o una presó segons qui tingui les claus.

Al matí vaig portar una capsa a l'Ajuntament. No hi havia ningú a recepció; el secretari devia ser al pis de dalt i l'alcaldessa, al consultori, perquè els dimarts hi passava el metge. Vaig deixar la capsa damunt el taulell amb un sobre tancat a nom de l'Oriol Trepat. A dins hi havia còpies dels mapes, fotografies de la llibreta i la relació de fets. La llibreta original me la vaig guardar. No sé si per prudència o per covardia. De vegades la diferència només la posa el temps.

Quan sortia, em vaig trobar la Montse a la porta. Portava una bossa de pa i el nas vermell pel fred.

—Ja marxes?

—Demà.

Va mirar la capsa a través del vidre de l'Ajuntament. No podia saber què hi havia, però en un poble no cal saber per entendre.

—Hi ha coses que, quan es remenen, fan més mal que bé —va dir.

—A qui?

La pregunta la va fer empal·lidir una mica.

—A tots.

—No. A tots no.

Va abaixar els ulls. Durant un segon em va semblar només una dona cansada que havia servit cafès a massa homes i havia après a sobreviure entre versions. Després va passar pel meu costat i va entrar a l'Ajuntament sense acomiadar-se.

Aquella tarda vaig acabar de buidar l'habitació del pare. Vaig guardar tres camises, la fotografia de la mare amb el vestit vermell i la navalla de banya. L'armilla taronja la vaig deixar penjada. No vaig saber què fer-ne. Cremar-la hauria estat massa fàcil; conservar-la, massa pietós. Al final vaig tancar l'armari i vaig deixar que fos la casa qui carregués amb aquell color.

Abans de sopar, l'Oriol va aparèixer. No va entrar. Es va quedar al llindar, amb la neu desfeta a les espatlles.

—He rebut el sobre.

—Ja ho sé.

—Això obrirà coses.

—O les tancarà millor.

Em va mirar amb una severitat trista.

—La Núria t'ha parlat.

No vaig respondre.

—Clara, una confessió sense signar no és una confessió. Una llibreta del teu pare no és una sentència. I el que jo sospito no sempre és el que puc portar enlloc.

—Aleshores per què em vas dir que t'avisés si trobava res?

—Perquè encara tinc la mania de creure que les coses trobades serveixen per a alguna cosa.

Vaig agafar la llibreta original de la taula del rebedor i la vaig posar a les seves mans. Ell no va voler tancar els dits de seguida. Semblava que li hagués donat un animal viu.

—No la perdis —vaig dir.

—Això no depèn només de mi.

—Ja ho sé.

Va guardar-la dins la jaqueta. Abans de marxar, va mirar cap a l'armari del passadís, com si pogués veure l'armilla a través de la fusta.

—El teu pare va venir a veure'm una setmana abans de morir —va dir.

Vaig notar que alguna cosa se'm contreia al pit.

—Per què?

—Volia explicar-me coses. No va poder. O no va saber. Només em va dir que hi ha pobles que no maten ningú perquè ja han après a fer-ho sense sang.

Vaig recolzar-me al marc de la porta. Hauria volgut enfadar-me amb el pare, perdonar-lo, plorar-lo d'una manera clara. Però els morts no es deixen ordenar. Ens deixen peces, frases, objectes en butxaques, i nosaltres construïm amb això una figura que mai no acaba d'assemblar-se a ningú.

—Gràcies per dir-m'ho.

L'Oriol va assentir i va baixar carrer avall. La neu cruixia sota les seves botes. El vaig veure desaparèixer darrere el revolt de la font, allà on el poble començava a deixar de ser carrer i tornava a ser muntanya.

Vaig marxar l'endemà, abans que obrís el bar. Havia carregat el cotxe amb les capses justes: roba per donar, papers de la casa, algun llibre, quatre objectes que encara no sabia per què salvava. La resta quedava allà, tancada, esperant comprador o ruïna. Quan vaig girar la clau per última vegada, no vaig sentir alliberament. Vaig sentir una mena de pacte inacabat.

A la sortida del poble, al costat del cartell de les batudes, hi havia una cinta vermella nova. Algú l'havia lliga-

da aquella nit. O potser el vent n'havia desenterrat una de vella. Vaig aturar el cotxe i vaig baixar. El fred era net, gairebé blau. Des d'allà es veia el barranc de la Font Fosca com una esquerda entre arbres. Durant uns segons vaig imaginar en Ramon Isanta allà baix, respirant amb dificultat, esperant que el poble que havia governat vingués a salvar-lo. Vaig imaginar la Núria amb el mòbil a la mà. Vaig imaginar els altres sentint els crits i fent un pas més lent. Vaig imaginar el pare, viu encara en alguna culpa anterior, escrivint noms en una llibreta perquè no s'atrevia a pronunciar-los.

Vaig deslligar la cinta i me la vaig ficar a la butxaca.

Quan vaig tornar al cotxe, van començar a bordar gossos a l'altra banda del bosc. Primer un, després tres, després molts. El so va créixer per la vall com una alarma antiga. No era dia de batuda, o jo hauria dit que no ho era. Però els gossos bordaven amb aquella insistència cega dels animals que han trobat un rastre i ja no poden preguntar-se si convé seguir-lo.

Vaig arrencar. A mesura que baixava, Vilarcans desapareixia darrere els revolts, empetitit per la neu i per la distància. Abans de perdre'l del tot, vaig mirar pel retrovisor. El poble era allà, quiet, encaixat entre muntanyes, bell d'una manera que feia mal. Vaig pensar que potser algun dia la veritat hi pujaria com puja el desgel: no de cop, no neta, sinó arrossegant fang, branques i tot allò que l'hivern havia volgut conservar sota la blancor.

Els gossos encara bordaven quan vaig entrar a la carretera gran. Per un moment em va semblar que no empaitaven cap bèstia.

FI

Premi Lletres de Dones

Dotat pel Consell Comarcal de l'Alt Urgell

PALS QUE DUREN TOTA LA VIDA

Clara Ballarà Sampera

Aquell dia la Bruna es va llevar abans que s'aixequés el sol, abans inclús que el gall amb veu rogallosa llancés el seu cant desafinat i despertés tots els habitants del poble.

Aquell dia, a Vila Major rebrien una visita que els posaria en el punt de mira de tot Catalunya. La periodista Quima Mas Fustera passaria vint-i-quatre hores a la vila gravant vedells, vinyes i masos de més de mil anys, i potser també la Bruna i un grapat de nens més que tenien ben clar que volien ser pagesos.

La Bruna va enfilar el caminoi que la separava de la casa pairal dels seus cosins. El seu rebesavi, en pau descansés, havia gastat poc en vida i en morir havia deixat un llegat abundant al germà petit de la mare. Ja des de ben petita, la Bruna passava moltes tardes a casa dels seus cosins. Junts s'enfilaven a les copes dels arbres més alts i en feien baixar les pinyes, o espiaven el granger, que era molt mal parlat i els engegava sempre a pastar fang. Però sobretot, el que li agradava era anar amb el tiet, que era trempat i també cepat, i la deixava remenar entre tractors i inclús conduir-los.

—Tens un nen molt espavilat! —li deien els pagesos al tiet quan es trobaven al bar per esmorzar.

—És la neboda! —I reia d'aquella manera que semblava que s'ofegués.

—Ospes, Ramon! Que això no és feina de dones, ja veuràs si ho sap ta germana!

Els pares de la Bruna, que en aquella època eren una mica hippies (no és que n'anessin vestits, però passaven de tot), els deixaven piular. La nena podia fer el que volgués sempre que es guanyés el pa, i si per fer-ho s'havia d'embrutar les mans, no li posarien cap pega.

Quan la Bruna va sortir de casa, es va trobar la Remei, que seia escarxofada en una cadira de plàstic destenyida pel sol on hi deia *coc-col*. Al costat seu, el seu home, encara amb barnús, fregava les llantes del seu escarabat platejat. La Bruna els va saludar efusivament. Li agradaven els seus veïns, que no tenien granja ni terres, però que tenien un taller mecànic on li deixaven desordenar les claus.

Quan va arribar a casa dels seus cosins, els va trobar vestits amb la granota de fer feina. Davant seu, una moto desmuntada. Una Montesa Cota 49.

—Heu començat sense mi! —els va fer mentre els despentinava aquella mata de cabells rossos.

—Té, si vols posa-la tu, la bugia —li va oferir el Josep, que era el gran, mentre li allargava la peça.

—M'havies dit que ho podia fer jo! —va saltar el Joan.

La Bruna, a contracor, li va passar la bugia al Joan. Per molt que et deixin fer, no t'oblidis d'on vens, li havia dit el pare més d'una vegada.

—Deixa-li fer a ella, Joan!

En aquell moment, va baixar la tieta i amb veu cansada els va dir que la Quima venia cap aquí, que fessin el favor de comportar-se. I dit això, va deixar a la taula una safata amb nous i suc de poma i es va perdre entre arbres fruiters.

Al cap de pocs segons, el cotxe de la Quima entrava a l'era aixecant pols i passant a pocs centímetres del gos

de la casa, que, mig cec i completament sord, gairebé ni s'havia adonat que tenien visita. Els tres nens es van acostar ràpidament a la forastera, i ella els va apartar amb la mà. Un moment, nens, un moment.

Cinc minuts després, ja s'havia retocat el maquillatge i els preguntava què sabien fer. El Josep i el Joan, amb un somriure entremaliat, es van mirar entre ells i, sense dir ni un mot, es van abaixar la cremallera de la granota i amb les dues manetes es van agafar la seva cigala xica i arrugada. Després, davant de la mirada atònita del càmera, van deixar anar un raig daurat que va caure sobre els gats que estaven reposant al mur de pedra seca prenent el sol.

—He tocat el trípode! —va dir el Josep, fent un gest de victòria amb les mans mentre el gat negre, que només tenia tres potes, fugia corrent per amagar-se entre les bales.

—Jo aquell d'allà, el que camina més guerxo.

Al cap d'una estona, quan van haver fet fora tots els gats, se'n van anar a fer quatre xuts. Llavors, la forastera es va apropar a la Bruna, que estava agenollada amb les mans plenes d'oli al costat d'una moto desmuntada.

—I tu, com et dius?

—Bruna.

—I què estàs fent?

—Arreglar la moto.

—Carai...

—El tiet ens ha dit que si aconseguim muntar-la la podrem conduir!

—Jo quan tenia la teva edat jugava a nines. La Bruna se la va mirar i va dir:

—Quina mala sort que va tenir vostè, senyora.

I després li va explicar que a ella sempre li havia agradat la mecànica, però que de gran volia tenir vaques i també un tractor. La Quima anava fent que sí amb el cap i de tant en tant llançava algun comentari que la Bruna no entenia, però que devia ser graciós perquè el càmera reia.

Abans de marxar, la Quima va voler tornar a parlar amb els dos germans.

—La vostra cosina diu que vol posar vaques. Però diu que no té a on.

El Josep va passar un braç per sobre les espatlles de la Bruna i, com si de sobte s'hagués oblidat que només tenia deu anys, va dir:

—Les seves vaques podran pasturar els nostres boscos.

Quan va fer els divuit anys, la Bruna es va plantejar anar a la universitat, però en veure que la matrícula valia com una vaca en edat de fer vedell, va decidir ajornar-ho.

Així doncs, quan va arribar el juny i les amigues li van preguntar quin grau volia estudiar, ella els va contestar que era de les que preferien fer carrera, però camp a través. Elles van intentar somriure estirant tant com van poder les comissures dels llavis cap amunt i, després d'uns instants de silenci, una pluja de frases de suport va caure sobre seu. La Bruna va fer una ganyota i entre dents els va dir que agraïa tanta comprensió i empatia.

Els quatre anys que haurien d'haver durat els estudis, ella se'ls va passar cuidant truges. Quan va haver reunit prou estalvis, i coincidint amb el moment que les seves companyes estaven celebrant el final de carrera a alguna illa paradisíaca, la Bruna, juntament amb els seus cosins, va anar de viatge a França.

Aquell dia havien sortit encara de fosc i, després de vuit hores de trajecte, havien arribat a una granja bruta i enfangada, on els esperava un ramader d'edat avançada per ensenyar-los els animals. Les vedelles estaven sorprenentment grasses i al cap de poca estona ja n'havia triat quatre. La Teia, la Tosca, la Trilla i la Tímida. Totes eren nul·lípares i tenien una bona alçada del punt de la creu.

Després de comptar els feixos de bitllets dues vegades, el ramader va somriure satisfet i els va oferir un bon mos.

De tornada, es van parar a una gasolinera a estirar les cames. Només baixar van sentir una flaire intensa. Al costat, el xofer d'un camió carregat de porcs camí cap a l'escorxador feia la becaina. Van entrar al bar amb la idea de fer una cervesa, però no en van sortir fins al cap de mitja hora, més marejats que les vaques que els esperaven dins del remolc.

La Bruna no hi creia, en la malastrugança, però aquell any, acabat amb tretze, ho va canviar tot: primer va arribar la sequera i es va endur la collita i després, amb l'arribada de la tardor, es va morir el tiet. Els seus cosins, que en aquell moment tenien poc més de vint anys, es van esbravar pujant a la ciutat, visitants primer casinos i després bordells. I aquelles granges que volien ampliar, ara resultava que els feien nosa, i aquells camps que havien de menar també. La Bruna, en veure la poca dedicació que hi posaven, va intentar parlar-hi. Però ells sempre li deien el mateix, que el seu pare havia treballat tota la vida i mira de què li havia servit. Temps. Només necessiten temps, s'intentava convèncer la Bruna. Així que, quan uns mesos més tard la van anar a trobar a la

granja on estava escurant la quadra, ella els va rebre amb l'esperança que haguessin deixat enrere aquella època de sabates elegants i de tanta disbauxa.

Minuts més tard, estaven tots tres asseguts a les bales de palla, com quan eren petits. Va ser el Joan, el petit, qui, com si fes una presentació escolar, va deixar anar el títol. Plaques solars. Són el futur. Ens farem rics. Aquest treball és de pobres, les coses canvien, Bruna. Però no s'havia de preocupar. Havien pensat en ella: podria ser la secretaria i ja no caldria que s'embrutés mai més les mans. La Bruna es va palpar les durícies de les quals estava tan orgullosa. Va obrir la boca, però la va tancar de cop i els va mirar els cabells, que ja no lluïen tan espessos. I de cop es va sentir com una nosa. Durant tots aquells anys ella i les seves vaques havien ocupat un espai que no era seu.

—Eh, Bruna, que no és que et vulguem fora, tots hi sortim guanyant, oi, Josep?

El Josep va saltar de la bala de palla i, fent grans gambades, va anar cap al cotxe, d'on va treure uns plànols. Just davant seu, una vaca ja de les velles llepava un terròs de sal indiferent a tot el que estava passant. El Josep va creuar pel seu costat sense mirar-la. Instants després, la Bruna mirava els plànols i, amb els ulls entelats, pensava en aquells pals de fusta tractada que havien de durar tota la vida i que ara hauria de treure.

—M'ho hauria d'haver imaginat.

I, d'una embranzida, la Bruna va fer un bot i va baixar de la bala, deixant-los enrere.

Aquella nit el Josep li va enviar un missatge. Li preguntava per què s'havia enfadat, i que si no li agradava ser secretària, bé que podien trobar alguna altra cosa.

Set anys després, en un poblet petit del Prepirineu, lluny de la plana on va néixer, la Bruna col·loca els pals nous. Els de fusta bona, els que duren tota la vida. S'atura un moment i fa un glop d'aigua. Des d'allà on és, pot controlar les seves vaques, que remuguen al mig d'un prat. Un cop de vent li despentina la cabellera ja grisa. Una mica més avall, el Jaume, el que li ha arrendat les terres, la saluda. I, per uns moments, pensa en els seus cosins i en el missatge que sempre li envien per Nadal. El que mai no contesta, però que potser avui, quan acabi de clavar els pals, respondrà.

Dona un cop de mall i el pal s'enfonsa fins a tocar una pedra.

Premi Alt Urgell

Dotat pel Consell Comarcal de l'Alt Urgell

CATARSI

Pau Oliver Espinosa

Sentia les veus dels infants, les seves passes em feien pessigolles i quan començaven a córrer, les meves arrels s'esclataven de riure, de sentir tan a prop l'anar i venir dels seus peus minúsculs, de sostenir el pes de la terra que s'enfonsa arran de cada petjada. De sobte, s'esvaïren les rialles i els peus deixaren de remoure la terra per encetar un silenci compartit, interromput per una veu adulta que no coneixia. El caramull d'esquenes m'escalfava l'escorça i aquella calidesa em va fer oblidar la fred d'anit passada, les meves branques tremoloses pel vent i les fulles embolcallades d'aigua de la pluja.

Les esquerdes del tronc m'havien anat foradant la pell amb els anys, però m'he de sentir agraïda al pas del temps perquè la primera esquerda va fer possible que observàs el món, em va fer abandonar la ceguesa i, molt a poc a poc, em començaren a néixer ulls sensibles a la claror del sol. S'anaren obrint com s'obrin els pètals dels lliris d'aigua per acollir les abelles i fou així com vaig poder veure totes les coses que es mouen, la verdor inerta que existeix lluny de mi, les finestres que obren les padrines i els melons i les síndries que els dimecres d'estiu farceixen de colors la plaça.

Aquests ulls esdevenien ara espectadors d'una escena inefable: unes criatures petites flotaven a l'aire, ocultant les mans d'algú que parlava per elles. Les seves extremitats eren vives, però els seus ulls romanien sempre oberts,

com si per elles no fos necessari pipellejar. El seu esguard estava condemnat a enfocar eternament el mateix punt a l'horitzó, com si mai no poguessin mirar amunt el blau del cel o cercar avall les formigues que s'endinsen al cau carregant sobre les espatlles miques de pa per a la seva reina. Els seus llavis eren quiets, com cosits, i fins i tot privats de dents i llengua, les seves veus ens arribaven a tots nosaltres.

Un d'aquells éssers flotants era verd com la molsa que em vesteix quan arriba la tardor i batia unes grans ales com aquells animals que canten i troben sempre conhort a la meva capçada per teixir amb branquillons un niu als seus fills. En lloc de dits, movia unes afilades urpes que haurien estat capaces de perforar la meva escorça. La pell de l'altra criatura era del mateix color que la dels infants, però el seu cos era més robust que el d'ells i era cobert amb una sòlida vestimenta, feixuga com les pedres i brillant com el metall.

De sobte, un udol ferotge ressonà ben a dins de la meva soca i feu trontollar, una per una, totes les meves vèrtebres. Se m'encongiren les fulles per la vergonya de contemplar com la sang brollava des de la panxa de l'ocell gegant, i és que l'altra criatura havia enfonsat una gran llança dins el seu cor, des d'on germinava ara una rosa preciosa. Ningú plorà la mort d'aquell ésser que mai no tornaria a escopir foc. Després de la desgràcia, es descobriren les mans del cos adult que havia regalat la seva veu al monstre alat i a l'infant robust, que romanien ara quiets sobre la terra. S'inclinà envant i dedicà un immens somriure als infants, mentre tothom reia i celebrava la violència, colpejant-se a si mateixos les mans amb avidesa, provocant espetecs horrorosos que no em deixaven

sentir com el meu cor bategava amb força per esquinçar el tronc i fugir lluny de mi i del record d'aquella nafra.

***

La llum dels fanals no em deixava dormir, però tanmateix, tampoc no hauria volgut somiar aquesta nit, després que els meus ulls veiessin l'horror i la indiferència. Sentia la fressa del fullatge bressolat pel vent i, enmig de la nit, vaig començar a sentir també un plor amarg que provenia d'una capsa tancada que hi havia més enllà de les margarides, allà on s'havia comès el crim. El drac anhelava foradar-la amb les seves urpes per deixar de ser titella de l'eterna llegenda que sempre acabava ferint-lo. Tota la ràbia que jo duia a dins va fer que em sacsejàs amb força per tal de disparar una de les meves branques cap a la funesta caixa. Vaig aconseguir punxar-la i alliberar el monstre alat, que escapà de la gàbia per volar ben lluny del seu company i la seva llança. Les seves ales m'acaronaren per donar-me les gràcies i fou així, amb el seu tacte, que vaig comprendre que compartíem la mateixa pell, que ell també estava fet de soca i escorça, que ell també havia estat olivera.

Premi Germans Espar i Tressens

Dotat pel Consell Comarcal de l'Alt Urgell

MARIA DEL MAR
Rosa Maria Pàmies Serra

Un divendres xafogós de juliol, vaig néixer jo. O, dit d'una altra manera, el meu món va començar en un lloc petit, eixerit i aparentment tancat entre muntanyes.

Vilaverd s'estén en una clotada per on corren el Francolí i el Brugent, dos rius que, més que separar, semblen vigilar el poble des de baix. Al seu voltant, com si fossin un cercle protector —o potser una trampa— s'alcen muntanyes cobertes de pins d'un verd intens, gairebé brillant, que a les tardes d'estiu sembla encendre's. Vist des de lluny, tot plegat fa la impressió que no hi ha sortida.

Però només ho sembla. Al sud, discret, s'obre l'Estret de la Riba. Una esquerda entre muntanyes que connecta la Conca amb l'Alt Camp i, amb ell, el món exterior. Una sortida. O una temptació que porta al desconegut.

Als anys en què hi vaig créixer, el meu poble amb prou feines arribava a mig miler d'habitants. La vida girava al voltant del camp. Vinyes, oliveres i cereals omplien el paisatge amb camps infinits. Tot tenia un ritme lent, repetitiu i aparentment immutable. Hi havia hagut intents de progrés discret —algunes fàbriques tèxtils i diverses guixeres— però mai no van acabar d'arrelar del tot.

El poble es podia llegir com un llibre amb tres capítols. El nucli antic, arrodonit, compacte, amb carrerons estrets que s'entrellacen com si tinguessin memòria. L'església de Sant Martí s'alçava com una barreja de romànic i tímides concessions al gòtic i al barroc, el barri

de les Masies, separat per la carretera i la via del tren, més obert, però amb la mateixa sensació de frontera. I finalment, el turonet dels Montgois, amb l'ermita de la Mare de Déu, petita i tossuda, carregada d'una devoció antiga.

Deien que la Verge havia estat trobada per un pastor del poble, que la veia aparèixer sempre al mateix lloc, damunt d'una pedra, per més que intentés endur-se-la. El poble, amb aquella saviesa pràctica, va decidir no discutir amb el misteri i li va construir una ermita allà mateix. La imatge original es va perdre el 1936 —com tantes coses— però la fe, com sol passar, va continuar intacta.

En aquest escenari, entre muntanyes que semblaven tancar-se, camins que insinuaven fugides i maredeu que hi tornava sempre, va transcórrer la meva infantesa. Jo hi creixia sense ser-ne del tot conscient, com creixen les coses que encara no saben que un dia voldran marxar.

Tenia nou anys quan els meus pares van decidir viatjar a Barcelona i jo els vaig acompanyar. Va ser la primera vegada que vaig veure una gran ciutat i Barcelona n'era una digna de ser visitada. En arribar, alguna cosa dins meu es va remoure. No va ser sorpresa, va ser reconeixement.

Barcelona em va impactar amb una intensitat que no sabria posar en paraules. Era sorollosa, desordenada, però, per damunt de tot, viva. I aquesta vivesa, inexplicablement, em resultava familiar, com si alguna part de mi hagués estat esperant el moment de retrobar-la, com si hi hagués viscut en una altra vida. La necessitat de marxar, la necessitat de viure-la.

I així va ser. Amb el temps, vaig deixar enrere Vila-

verd i vaig fer de Barcelona casa meva. De manera que, vilavertana de naixement, soc barcelonina d'adopció. O potser al revés.

Però tot això va venir després i és una altra història. Al principi, només n'hi havia una, d'història, o moltes petites històries que van fer-me com soc.

Al poc del casament, la meva mare es va quedar embarassada i els meus pares estaven convençuts que tindrien un nen. I n'estaven tant, de convençuts, que ni tan sols van considerar cap nom femení. El nom estava decidit i tothom el tenia coll avall: Josep Oriol. Sonava sòlid, tradicional, tranquil.

Però el destí, que acostuma a tenir un sentit de l'humor subtil, va decidir introduir una variable nova al guió de la família. Vaig néixer jo. La millor opció a falta de nen. Recordo —o potser m'ho han explicat tantes vegades que ja és meu— que la mare, quan em va tenir per primera vegada als braços, em va mirar amb aquella serenor seva i va dir sense dubtar:

—Aquesta petitona es dirà Maria del Mar, perquè els seus ulls me'l recorden. —Tenint en compte que vivíem en un poble d'interior a 30 quilòmetres del mar, aquesta evocació era molt poètica.

I així va ser com vaig començar la vida amb un nom llarg i solemne que, com sol passar, de seguida es va escurçar, i des del primer moment vaig ser simplement la Mar.

Els meus pares tenien un *colmado*, una petita botiga de queviures d'aquelles de tota la vida, on es venia una mica de tot amb moltes hores de dedicació. Eren d'una generació marcada per la guerra civil. Una guerra que no només va durar tres anys, sinó tota la vida dins seu.

D'aquella experiència en van sortir menys idealistes i molt més conscients del que realment és important.

Per a ells, l'educació era el bé més preuat. Els diners eren necessaris, sí, però secundaris. Estaven convençuts que allò que aprens ningú no t'ho pot prendre mai. I com jo era filla única, tot l'esforç, tot el seu amor i tots els seus sacrificis es van concentrar en mi.

No érem rics, però tampoc pobres. Vivíem amb la dignitat de l'època, que ja era molt. El pare, a més de la botiga, feia de pagès. El que collia ho veníem o ho consumíem. Ara en diuen "producte de proximitat". Nosaltres en dèiem viure.

Tenien clar que jo havia d'anar a la universitat. Per a ells, era el màxim a què es podia aspirar. Es van informar, van preguntar, van fer números. I van arribar a una conclusió que, amb els anys, he entès millor: jo hauria de marxar de casa per anar a estudiar. A Tarragona, interna, des dels deu fins als divuit anys!

Però tot això encara quedava lluny. La meva infantesa a Vilaverd era senzilla i feliç. El poble tenia dues escoles: una per als nens i una altra per a les nenes. Cadascuna en una plaça diferent, no fos cas que ens barregéssim. Els mestres venien de fora i vivien en pisos que els facilitava l'Ajuntament.

Jo vaig començar de ben petita. Amb quatre anys ja anava a l'escola i m'agradava. I m'agradava perquè hi tenia amigues, perquè m'entretenia mirant què feien els grans i perquè —no ens enganyem— a les dotze ens donaven un got de llet en pols i un tall de formatge de color carbassa que trobava deliciós. Aquell petit luxe, que venia d'ajudes llunyanes, era per a nosaltres un premi.

Les petites ens assèiem al fons de la classe, amb qua-

derns i colors, mentre la mestra intentava posar ordre entre les grans. Jo observava, callava i aprenia.

Les tardes, després de l'escola, les passàvem al carrer, jugant. Sortint de l'escola anàvem directes a casa a buscar el berenar i una vegada el teníem, sortíem disparats amb el berenar a les mans. Directes cap al lloc on havíem quedat de trobar-nos per jugar. Depenent del dia jugàvem a una cosa o a una altra. Un dia a indis i a vaquers, l'altre dia a pistolers, sempre en funció del tema de la pel·lícula visionada el diumenge anterior.

Els nostres jocs diaris canviaven segons l'època de l'any, les pel·lícules que havíem vist el cap de setmana al cinema del poble o, senzillament, segons quants érem aquella tarda. No calia gaire més per encendre la imaginació. De vegades decidíem anar als camps propers, allà on creixien pomeres, pereres, cirerers o ametllers, i aquelles ametlles verdes que nosaltres anomenàvem *omellons*. Una vegada hi arribàvem, ens enfilàvem als arbres com podíem i, asseguts entre branques i fulles, menjàvem fruita fins a quedar ben tips, amb aquella alegria innocent que només té la gana de la joventut.

Altres vegades, però, la temptació ens portava més enllà. Hi havia algun corral —així en dèiem— on es guardava el bestiar i en algun hi havia arnes d'abelles, d'on els propietaris extreien la mel per vendre-la al poble. Entrar-hi sense permís formava part de l'aventura, si no, no tenia cap gràcia. Somniàvem poder agafar-ne una mica, però la dificultat de l'empresa sovint ens feia desistir abans de començar. Ho fèiem sovint, i arrencàvem a córrer quan vèiem l'amo. Fins que un dia no vam recular a temps.

Recordo, com si fos ara, que uns quants ens vam

enfilar per la paret de pedra del corral. Amb esforç i una bona dosi d'inconsciència, vam aconseguir entrar-hi. Un cop a dins, però, ens vam quedar aturats, sense saber ben bé què fer. En un racó hi havia quatre arnes, amb unes quantes abelles giravoltant-hi tranquil·lament, alienes a la nostra presència.

I aleshores va passar el que havia de passar.

Algú —encara avui no sabria dir qui— va tenir la brillant idea de llençar una pedra contra una de les arnes. El cop la va fer caure, i de dins en va sortir un eixam d'abelles enfurismades que es va llançar directe cap a nosaltres. Vam sortir del corral com uns esperitats, molt més de pressa que no pas havíem entrat, però ja era massa tard: les abelles ens perseguien i ens atacaven sense pietat.

Enmig del caos, em va venir al cap una conversa que havia sentit entre el pare i un amic seu, un home que es dedicava a la mel i en sabia un pou, d'abelles. L'amic li deia: "Si mai t'empaita un eixam, no corris. Estira't a terra i queda't ben quiet. Volaran per sobre teu una estona, però acabaran marxant sense picar-te".

Amb la veu tan alta com vaig poder, vaig cridar:

—Tothom a terra! Sense moure'ns fins que marxin!

I jo mateixa em vaig estirar, esperant que els altres em seguissin.

El resultat d'aquella incursió va ser que tots en vam sortir amb picades, cadascú amb la seva dosi de dolor i orgull. Però, malgrat tot, no va ser res comparat amb el que hauria pogut passar si no ens haguéssim estirat. Vam suportar el dolor amb resignació i, en el fons, amb una certa satisfacció. Aquelles picades es van convertir, per uns dies, en autèntics trofeus de guerra.

Premi Josep Grau i Colell

Dotat per l'Ajuntament d'Organyà

A LA RIBA DEL TEU COS

David Carreres Lacasa

Per a Horten,
companya de viatges encara no viscuts.

Aquesta música durarà tot l'estiu
com els batecs de tu
que somouen les illes
del silenci.

Marisol González

1 — Preludi de l'encontre

Dic *misteri*
i un grapat de paraules
reprenen contalles enyorant un estiu
que mai no arriba
a esclatar entre nosaltres.

Dic *t'estime*
i s'ompli el mar de dolces llàgrimes
que brollen inesgotables i esdevenen
en aqüífers vertaders,
en cant de pluges on es dilueixen
les temences més obscures.

Dic *principi*
i un vol de promeses
eleva la bellesa del paisatge
des del llindar de totes les finestres
al cel net i clar,
dibuixant un somriure de flors vermelles.

Tot allò que t'escric,
no és sinó preludi d'un feliç encontre.

2 — Ara que dorms

Dorms,
i tot el que puc fer
és vetlar el teu temps de callada sensualitat.

Aquest llit és un vaixell poderós a la deriva,
davant un paisatge barbullent que minva i s'acreix;
on la litúrgia d'esperar que despertes
m'envaeix d'impaciència i goig.

Encenc un foc capritxós nit rere nit
per a il·luminar aquest passadís profund,
enmig de la fronda impenetrable
del bosc més negre que hom puga concebre.

Un ritme cadenciós bressola el vast domini
del desig
i ara sent, més que mai, com la vida
em condemna subtilment
a no defallir en l'intent
d'endinsar-me sota la densitat del deler.

Capfoguer d'un viatge de vegades capritxós,
duc esgrafiat, com un reclam d'infinit,
el jeroglífic del teu nom.

Dorms dolçament, però no et despertaré
fins que arribe l'hora de l'inevitable adeu
que voleteja entre tots dos.

3 — Núvols blancs

Amb la llum que m'atorgues,
esculpisc el contorn del teu gest en l'aire,
amb dits tremolosos i ulls esblaimats.
La simetria perfecta darrere les ombres
penetrants, obscures, inquietants.

L'equilibre que preval sobre el vèrtex
dels teus pits i aquesta febre delerosa d'aquell cos.
Molt sovint, una egua cavalca
sobre vànoves d'herba tendra,
sobre llits de dolços fruits.

Amb el tacte emmirallat
i el front lleument altiu s'alça una murada
de núvols blancs.
Vespreja el desig sobre la densitat del moment
i una riuada de besos
t'amera de cap nou la pell.

Vinc de pouar la set que no s'esgota,
de dibuixar el rastre humit d'un mar de llavis feréstecs
i travessar els llindars de la derrota més dolça
per a beure, només, de la teua copa.

Cal afirmar que, estimada i amant, es confonen
en un desgavell ferotge
on descobrir, si més no,
un tresor amagat de rialles i plors ancorats
en una platja deserta,
on els miralls ploren sobre les illes del silenci.

4 — A la riba del teu cos

M'hi jugue la vida en cada vers,
en cada mot,
en cada plec, sobre la pell dels fulls.
I en arribar al punt i a part, llance a l'abisme
les paraules que cal rescatar de l'oblit,
encara que tu no hi ets al meu costat.

M'agradaria veure per un instant
amb els teus ulls,
com tot esdevé pastura del foc.

Remoure el solatge dels dies plaents
i beure d'un glop la fel que extingeix el desig.
Aturar per una estona la baldufa del món
que gira sense assabentar-se del dolor aliè.

M'hi jugue la vida en cada traç,
en cada gest,
en cada floc de neu que mor desfent-se lentament
a la riba del teu cos
i es dissol lentament sense trobar consol.

No hi ha enmig de la immensitat de la mar
un port a recer on reposar el cap,
tancar els ulls i, a la fi, poder descansar.
Molt a espai, el costum d'anar i vindre
ha conquerit l'esma errant d'aquest humil pelegrí
que pidola l'almoina dels dies.

I no aconsegueix balbotejar
la més última de totes les paraules.

5 — Més enllà de l'absurd

L'expressió infinitesimal de l'amor,
és un nombre irracional que destil·la
un seguici de mots
i pregona l'esperança de trobar-hi sentit
a tot el que hem viscut més enllà de l'absurd.

El costum d'estimar-te per damunt de tot,
sobre una galàxia que naix a cada moment
i desafia les lleis de l'ordre establert.

T'he convidat al festí que ens abranda la pell,
a l'àpat de l'alegria,
a l'espai més ample
on la victòria desplegarà les ales,
per damunt dels teulats i els castells de l'aire.

Vine amb mi per eixamplar un cel generós
on conquerir el tribut famolenc
de déus i deesses venjatius.

Vine amb mi ara que encara podem
escapar de bell nou i calar-li foc al paradís.

Premi Narieda

Dotat per l'Ajuntament d'Organyà

ALUMNAT DE PRIMÀRIA DE LA ZER

Coll de Nargó
Organyà
Peramola

Categoria A

RODOLINS

Primer premi
Estel Sala Aranda

A la plaça del meu poble hi ha dibuixada una flor,
molt gran i bonica, està pintada amb un color.

Segon premi
Josep Traveset Rodriguez

A les roques puc veure voltors,
blancs, negres i marrons.

Tercer premi
Elisenda Ampurdanès Orrit

Trec el gos per la Ribera
cantant una cançó roquera.

Categoria B

ENDEVINALLES

Primer premi
Paula Codina Codina

Soc una tradició,
soc un grup de gent que canta.
Els nois van vestits de catalanets i les noies de catalanetes,
fem una ruta pel poble mentre cantem i a vegades ballem.
L'instrument estrella és l'acordió, què soc?

(CARAMELLES)

Segon premi
Àgatha Martínez Miquela

Puc ser alta o puc ser baixa.
Puc ser punxeguda o rodona.
A vegades soc de color verd.
Puc tenir arbres i a vegades estic torçada.
Què soc?

(MUNTANYA)

Tercer premi
Robert Codina Codina

Jo soc un arbre centenari.
A Coll de Nargó i a Peramola jo hi soc,
a mi no em poden moure.
Perquè sempre estaré al teu poble.
Qui soc?

(ROURE)

Categoria C

NOTÍCIA

Primer premi
ON ESTÀ LA POTA DE L'ESCLIPOSAURE?
Blau Isabel Obiols Brito

El passat 18 d'agost, un veí d'Organyà, en Josep Obiols, va trobar ossos de dinosaures a la Serra de Sant Joan.

Des d'anys enrere grups d'arqueòlegs estaven buscant ossos d'una espècie de dinosaure que antigament vivia en coves de l'Alt Urgell. Només faltava trobar una pota d'escliposaure. Alguns arqueòlegs pensaven que amb els anys, per culpa dels despreniments de roques, la pota s'hauria desintegrat.

La troballa va ser totalment casual, ja que el Josep Obiols estava escalant per la Serra de Sant Joan quan va veure una roca fora del que és habitual, va avisar a un amic arqueòleg i van descobrir que era la pota que faltava trobar.

A dia d'avui, l'esquelet sencer es troba al museu dels dinosaures de Coll de Nargó.

Segon premi

CAU UNA GRAN ROCA DE LA MUNTANYA D'ARES

Ivet Medina Suñé

La roca ha provocat diversos accidents a cotxes.

El dia 11 de març de 2025 va caure una gran roca provocant diversos accidents.

Es creu que la roca va caure de dalt de la muntanya anant a parar a la carretera quan hi havia molt trànsit de vehicles. Tot i que hi ha vehicles malmesos, les persones no han tingut cap ferida greu.

Durant aquesta setmana el camí de la muntanya d'Ares per accedir a la pista de vol estarà tancat al trànsit, ja que els bombers estan intentant apartar la roca del mig.

Tercer premi

S'HA TROBAT PETROLI A ORGANYÀ

Josep Gerard Obiols Brito

El dia 24 d'abril de 2026 es va fer una troballa de petroli a la plaça de les Homilies d'Organyà.

Uns nens de l'escola del poble jugaven a ser pirates, com acostumaven a fer sempre, i volien enterrar un "tresor" amb monedes de xocolata el més avall possible.

Excavant una bona estona, el terra s'anava fent més dur, fins que al treure una roca molt gran va sortir un líquid estrany per a ells i immediatament van avisar als seus pares. Els pares, en veure-ho, van avisar a l'ajuntament que, al seu torn, va alertar a la policia.

Els diners que van guanyar els van donar per millorar l'educació de la ZER NARIEDA i per comprar material.

Edició:

Ajuntament d'Organyà

9 791399 198959